

Verksamhetsberättelse 2017

Bergianska Trädgården bjuder in till Äpplets dag den 25 september. Foto: Kaili Maide

1. Generell genomgång

1.1 Aktörer och aktiviteter

Samordningssekretariatet för det nationella programmet för växtgenetiska resurser, också kallat Programmet för odlad mångfald eller Pom, har under året bestått av Eva Jansson och Jens Weibull. Eva Jansson har fungerat som samordnare vid SLU och Jens Weibull har under året varit anställd på Jordbruksverket.

1.2 Ordinarie ledamöter i Referensgruppen för odlad mångfald

Namn	Representerande
Helena Persson	De botaniska trädgårdarna
Lennart Nilsson	Riksantikvarieämbetet
Åsa Ahrland	SLU
Maria Nyman Nilsson	Friluftsmuseerna
Bo Gertsson	Lantmännen lantbruk
Krister Andersson	Sveriges Pomologiska Sällskap
Maja Persson	LRF Trädgård
Jan Svensson	NordGen
Carin Bunnvik	Jordbruksverket, ordförande
Ulf Nilsson	Fritidsodlingens riksorganisation (FOR)
Sanna Black Samuelsson	Skogsstyrelsen
Anders Glassel	Statens fastighetsverk
Eva Grönvall	Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation
Anna Lena Carlsson	Naturvårdsverket

Programrådet övergår i ROM - Referensgruppen för odlad mångfald

Under året har Jordbruksverkets division för främjande och förvaltning genomfört en översyn av samtliga råd och referensgrupper som är knutna till myndigheten. De har uppkommit av olika skäl, vid olika tidpunkter, har haft olika syften och fyllt olika funktioner. Mot bakgrund bl.a. av att Jordbruksverket sedan en tid har en ny divisionsorganisation beslutade ledningen om en organisationsöversyn med syfte att skapa större tydlighet och enhetlighet. Som ett resultat av denna övergick Poms, sedan år 2000 gamla, programråd till Referensgruppen för odlad mångfald. Gruppens sammansättning och mandat har emellertid inte förändrats, och dess uppdragsbeskrivning finns formulerat och antaget sedan tidigare¹.

¹ Referensgruppen 2016-2020 - [Reviderad uppdragsbeskrivning april-17](#)

1.3 Möten och sammankomster (samordnare EJ)

1. Övergripande Pom samordning

- * Programrådsmöte 25 april på SLU/SJV i Alnarp
- * Möte 17 maj regeringskansliet i Stockholm angående Poms framtid
- * Programrådsmöte/workshop 7 november utanför Huskvarna

2. Projektplanering och genomförande

- * Möte 10 januari Botaniska trädgården Lunds universitet angående hemsidan
- * Möte 11 januari angående Poms hemsida
- * Möte 17 januari angående publicering av Rosuppropet
- * Möte 16 februari angående Poms hemsida
- * Möte 1 mars angående publicering av Sparrisuppropet
- * Referensgruppsmöte 8 mars Perennuppropet på Botaniska trädgården i Göteborg
- * Möte 16 mars angående Poms hemsida
- * Möte 20 april angående Poms hemsida
- * Möte 3 maj samordnarna, planering Pom
- * Möte 30 maj angående Poms hemsida
- * Möte 15 juni angående publicering av Sparrisuppropet i Helsingborg, Ingrid Henell
- * Möte 5 juli samordnarna angående Pom; workshop, EPS, budget mm
- * Telefonmöte 15 augusti angående publicering av Sparrisuppropet
- * Referensgruppsmöte 29 augusti Perennuppropet på Alnarp
- * Möte 11 september angående Poms hemsida
- * Telefonmöte 14 september med Agneta Börjeson angående projekt om Poms frömaterial
- * Telefonmöte 4 oktober med Agneta Börjeson, ansökan se ovan
- * Möte 17 oktober samordnarna planering av workshop den 7 november med Rom
- * Möte 17 november angående publicering av Sparrisuppropet i Helsingborg, Ingrid Henell
- * Möte 11 december om publicering av Rosuppropet

Telefonmöten med projektledarna hålls varannan vecka hela året, undantaget juli månad.

3. Övriga möten

- * Studiebesök 5-6 september från Finlands Nationella program för växtgenetiska resurser mfl på Nationella genbanken och Elitplantstationen

4. Möten relaterade till förökning och nyttjande

- * Möte 1 mars i Poms föröknings- och marknadsföringsgrupp, FÖRMAK på Alnarp
- * Telefonmöte 10 maj med Elisabet Martinsson EPS angående Grönt kulturarvsväxter
- * Möte 7 juni med Elisabet Martinsson på EPS
- * Telefonmöte 14 augusti med Elisabet Martinsson på EPS
- * Möte 13 september i Poms föröknings- och marknadsföringsgrupp, FÖRMAK på EPS

5. Möten med LTJ-fakulteten på Alnarp

Varje vecka hålls informationsmöten av prefekten med personalen på institutionen.

- * Möte 5 april med Tobias Emilsson
- * Möte 23 augusti angående Poms framtida samordning och verksamhet med dekanus för LTJ-fakulteten, prefekt för institutionen, Olof Johansson, SJV mfl
- * Institutionsdag 13 december

1.4 Personal inom Pom 2017

Vi som arbetat inom Poms sekretariat 2017 är:

Eva Jansson, samordnare SLU

Jens Weibull, samordnare Jordbruksverket

1.5 Särskilda kommentarer

Pom på LTV-fakulteten

Ställföreträdande prefekt för institutionen 1 januari till 28 februari 2017 är Tiina Sarap. Den 1 mars tillträder Ingrid Sarlov Herlin som ställföreträdande prefekt och from den 1 april 2017 blir hon ordinarie prefekt.

1.6 Poms internationella aktiviteter

2017 präglades framför allt av två stora internationella möten: FAO:s Kommission för genetiska resurser (CGRFA) 16:e möte² i Rom (30 januari - 3 februari) och Internationella växtgenetiska fördragets Styrande Organ (ITPGRFA) 6:e möte i Kigali, Rwanda³ (30 oktober - 3 november). CGRFA behandlade bl.a. de växtgenetiska resursernas roll för livsmedelssäkerhet och nutrition liksom deras betydelse för det globala klimatarbetet, följde upp det pågående arbetet med den globala handlingsplanen, antog frivilliga riktlinjer för nationellt bevarandearbete med vilda kulturväxtsläktingar och vilda ätbara växter, samt inledde förberedelserna när det gäller den tredje globala statusrapporten. Poms samordnare deltog även under senhösten i en workshop, anordnad av sekretariatet för CGRFA, som syftade till att förenkla den nationella rapporteringen av den globala handlingsplanen. Huvudpunkterna vid ITPGRFA rörde förslag som syftade till att förenkla och förbättra tillträdet till växtgenetiska resurser samt säkra och öka inflödet av medel till den s.k. vinstdelningsfonden. Vid mötet enades parterna också - för första gången sedan fördraget trädde i kraft 2004 - att inrätta en teknisk expertgrupp för fördragets artikel 9 om jordbrukarnas rättigheter. Den kontroversiella frågan om s.k. digitala gensekvenser, och huruvida de också ska vara föremål för tillträdes- och vinstdelningslagstiftning, väcktes

² Report of the Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture, Sixteenth Regular Session, Rome, 30 January – 3 February 2017 (<http://www.fao.org/3/a-ms565e.pdf>)

³ Weibull, J., 2018. Internationella växtgenetiska fördragets 7:e möte: de små stegens avancemang. Sveriges Utsädesförenings Tidskrift, Vol. 2017:2, 26-29.

och kommer att behandlas vidare vid nästa möte 2019. Inom det europeiska samarbetet *European Cooperative Programme for Plant Genetic Resources*, ECPGR har under året antagits ett policydokument om bevarande om växtgenetiska resurser on-farm⁴ samt anordnats en konferens kring *Private-Public Partnerships*⁵ för att bättre nyttja växtgenetiska resurser (t.ex. pre-breeding och växtförädling). I den senare representerades Pom av NordGen och SLU/LTV-fakulteten.

2. Nationella genbanken för vegetativt förökade trädgårdsväxter

2.1 Inledning

Av Karin Persson

I Nationella genbanken för vegetativt förökade trädgårdsväxter bevaras närmare 2200 äldre sorter av trädgårdsväxter, alla är unika och har sin historia att berätta. Växterna har samlats in genom Pom (Programmet för odlad mångfald) och valts ut för långsiktigt bevarande. Under 2017 har det hänt mycket i Nationella genbanken.

Under året har det tillkommit 10 nya lokala klonarkiv (sid. 31). Ett nordligt klonarkiv för frukt och 9 nya för prydnadsväxter och köksväxter. De lokala klonarkiven är genbankens ansikte ut mot allmänheten det är här som växterna vissas upp och historierna berättas. Samtidigt är det en backup mot samlingen i Alnarp. Detta arbete kommer att fortgå under 2018 med fler lokala klonarkiv runt om i landet.

Intresset har varit mycket stort om att få veta mer om genbanken. Vi har haft många besökare, allt från våra inventerare som vill veta hur det har gått för "deras växt" till en stor delegation från Finland. Det har hållits föredrag för studenter, forskare, plantskolor och trädgårdsföreningar på Alnarp, runt om i landet och internationellt. Allt detta kan ni läsa mer om i slutet av dokumentet.

Mycket tid har gått åt till att avsluta uppropen på olika sätt. Genom att skriva, gräva upp växter och registerar i olika databaser. Provodlingarna av perenner, lökar och knölar har avslutats under året, närmare 2000 kollektorer har grävt upp. Många av genbankens personal sitter för stunden och skriver om vad som har hänt med de olika uppropen. Vad som kom in och vilka växter som har gått vidare till bevarande i genbanken.

Under hösten lanserades ytterligare fem växter under varumärket Grönt Kulturarv®, två rosor, två perenner samt en pelargon. Detta gjordes i samband med Elmia Garden i Jönköping. Vi har även deltagit på andra mässor, kultur- och växtdagar, skrivit artiklar och har en aktiv hemsida.

Året ute i genbanken avslutades med att 115 sorter av rosor planterades på fältet i Alnarp. Det var blöta daga, totalt var det 362 plantor som kom i marken. Det har även planterats fruktträd, rabarber

⁴ ECPGR Concept for on-farm conservation and management of plant genetic resources for food and agriculture (http://www.ecpgr.cgiar.org/fileadmin/bioersity/publications/pdfs/ECPGR_Concept_for_on_farm_fi-nal__05_05_2017_bis.pdf)

⁵ http://www.ecpgr.cgiar.org/fileadmin/bioersity/publications/pdfs/PPP_workshop_report_FINAL_28072017.pdf

och krukväxter under året. Allt finns på 4,3 ha stort område på gamla fruktförsöksområdet i Alnarp samt växthus.

Ser framemot 2018 då bland annat två nya böcker kommer ut från genbanken. Den ena handlar om köksväxterna i genbanken "*Kulturarvsväxter för framtidens mångfald - Köksväxter i den svenska Nationella genbanken*" och den andra är "*Äldre äpplesorter för dagens trädgårdar*" där frukt klonarkivsvärdarna berättar om sina favoriter. Förhoppningsvis blir nästa år lika aktiv med fler lokala klonarkiv, härliga diskussioner med trädgårdsägare och djupdykning i genbanksforskning.

2.2 Redogörelse för arbetet med de olika växtslagen

2.2.1 Frukt och bär

Av Inger Hjalmarsson

Samlingarna av frukt- och bärsorter i Alnarp omfattar knappt två hektar. Skötseln sker med hjälp av personal från Alnarps trädgårdslaboratorium vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Odlingschef Alexandra Nikolic, trädgårdsbiträde Lucy Clarke och Inger Hjalmarsson har under året haft regelbundna planeringsmöten där skötselåtgärder diskuterats.

Frukt

Under växtsäsongen har, som ett resultat av föregående års planteringar, funnits ca 70 sorter av stenfrukt (plommon och körsbär) och ca 260 sorter av kärnfrukt (äpple och päron). Då två träd av varje sort har planterats uppgick det totala trädantalet till ca 650. I skötselarbetet har ingått beskärning, översyn av trädens uppbindning, att hålla jorden närmast trädstammarna öppen samt att klippa gräset i och mellan trädraderna. Träden som fortfarande är unga har börjat komma i fruktbarande stadium. Under försommaren noterades bladlusangrepp vilka trots behandling resulterade i deformerade frukter hos vissa sorter. Ett fyrtiotal kärnfruktsorter producerade välutvecklade sorttypiska frukter som tillvaratogs för identifieringsarbete och utställningsändamål. Ca 40 kärnfruktsorter och ett tiotal stenfruktsorter kunde sortäktethetskontrolleras. Under Trädgårdsodlingens dag vid SLU i Alnarp den 24 september anordnades en publik fruktutställning med ca 65 sorter av äpplen och päron. Förutom frukterna som skördats i genbanken ingick ett tjugotal sorter som var plockade i provodlingen, vars fruktkyl disponerades för förvaring. Delar av utställningsfrukten visades också upp i samband med de föreläsningar på temat Nationella genbanken och äldre fruktsorter, som under hösten hölls för intresserade föreningar. Föreläsningarna annonserades ut på Nationella genbankens hemsida.

En glimt av Nationella genbankens fruktutställning i samband med Trädgårdsodlingens dag i Alnarp den 24 september och firandet av SLU 40 år. Inger Hjalmarsson pratar med en okänd besökare. Foto: Inger Hjalmarsson och Linnea Oskarsson

Under november planterades tre nya mandatsorter av stenfrukt, tre av päron samt tre av äpple. Merparten av dessa tillhör kategorin lokalsorter såsom päronen med ursprung från Rörstrand, Sollerön och Årnäs. Samtidigt med planteringen grävdes två sorter upp, vilka visat sig vara felaktiga. De nya träden planterades dels i de luckor som uppstod då ovannämnda träd togs bort, dels i de kvarvarande tomma platserna i genbankens fruktfält. Utöver nämnda sorter planterades också enstaka ersättningsträd för träd som gått bort. Som förebyggande åtgärd mot rotskador användes sorknät vid planteringen. De nysatta träden försågs omgående med stödstoppar, uppbindning och gnagskydd. Fältplanerna har uppdaterats. I slutet av året genomgicks samtliga träd och försågs med nya etiketter av samma typ som används i plantskolan. En liknande etikettförnyelse gjordes i samlingen av rotäktade *Prunus* (drygt 40 individer) som i november 2016 planterades ut på fält tillhörigt Alnarps Rehabiliteringsträdgård granne med genbanksfälten.

Frukt av 'Experimentalfältets Sviskon' och småländska lokalsorten 'Stensbergsäpple' fotograferade i Nationella genbanken i Alnarp. Foto: Inger Hjalmarsson

Jordgubbar

De femton plus fyra mandatsorterna av *Fragaria* (jordgubbar, smulgubbar och smultron), som planterades i odlingsbänkarna i kvarter H i augusti 2012 respektive augusti 2013, har skötts enligt god genbanksseed. Revor, blommor/bär har fortlöpande avlägsnats för undvikande av sortsammanblandning. Prövosorterna som planterades i Alnarp hösten 2013 respektive hösten 2014 har utvecklats bra och deras egenskaper har observerats. Under året har två av prövosorterna fått status som mandatsorter. De nya mandatsorterna har döpts till 'Benita' och 'Gustaf'. Båda uppvisar lång odlingshistoria och tydliga karaktärer som skiljer dem från övriga mandatsorter. 'Benita' har små välsmakande bär, 'Gustaf' mycket små, välsmakande bär. 'Gustaf' äts med fördel direkt från plantan. Då majoriteten av sorterna vuxit i samma odlingsparceller under fem år har plantmaterialet måst förnygras under 2017. Stiftelsen Trädgårdsodlingens Elitplantstation (EPS) ansvarar för säkerhetsbevarandet av flertalet mandatsorter av *Fragaria*. Nya plantor av de säkerhetsbevarade sorterna beställdes från EPS. Övriga sorter förökades i Alnarp genom att revor rotades i början av augusti. Förökningen föll väl ut. I mitten av oktober planterades samtliga plantor i ny jord och nya odlingsramar. Ny fältplan upprättades. Det äldre materialet finns delvis kvar, vilket möjliggör att under nästa säsong kontrollera att sorterna inte förväxlats under förökningen.

Jordgubben 'Gustaf' – ett småländskt inventeringsfynd. Bruna vinbär – ett inventeringsfynd från Dalarna. Bär skördade i Nationella genbanken i Alnarp. Foto: Inger Hjalmarsson

Övriga bär

Av bär förutom jordgubbar finns för närvarande drygt 50 sorter varav cirka hälften utgörs av vinbär (röda, vita, svarta, gröna och bruna) och resterande av krusbär och hallon. De otraditionella bärslagen (allåkerbär och lingon) som tidigare odlats i samma typ av parceller som jordgubbarna har måst röjas då det visats sig att det valda odlingssättet innebär risk för sortsammanblandning. Sorterna är tillsvidare bevarade hos EPS. Krusbärsbuskarna har under sommaren haft angrepp av såväl skadeinsekter som mjöldagg, varför de vid flertal tillfällen behandlats med klass 3 preparat. På grund av angreppen plockades bären av på ett tidigt stadium. Även hallonplantorna utvecklades sämre än föregående år. Det dåliga sommarvädret torde ha varit en bidragande orsak. Bären har antingen skördats från buskarna eller samlats upp som nedfallna för undvikande av frösådder. Situationen har varit likartad för vinbären.

Uppföljning av frukt- och bäruppropet

Växtmaterialet i provodlingen utvärderas successivt. Antalet provodlade och ympade fruktsorter uppgår till 160. Målsättningen har varit att varje sort ska finnas representerad med två träd. Merparten av sorterna är inventeringsfynd. Resterande är "back-up"-accessioner av återfunna och/eller ovanliga mandatsorter. Vårvintern 2017 lämnades ympris av inventeringsfynd från Hälsingland till förökning. Merparten av inventeringsfynden av vinbär, krusbär och hallon som utplanterades 2015 kommer att kvarstå ytterligare en säsong. I månadskiftet november/december överfördes tre sorter från provodlingen till genbanksfälten i Alnarp, däribland ett kärnlöst rött vinbär. Provodlingen är också behjälplig med att i möjligaste mån hålla "back-up" för bärsorterna som överförts därifrån till Alnarp samt med viss uppförökning av bärsorter till det långsiktiga bevarandet.

Europeiskt projektsamarbete

Under 2017 påbörjades det sameuropeiska projektet *POMEFRUIT C& E* inom ramen för ECPGR Activity Grant Scheme. Nationella genbanken medverkar i den del av projektet som fokuserar på sorternas morfologiska/hortikulturella egenskaper. Inger Hjalmarsson deltog den 25-27 april i ett projektmöte i Belgien för att diskutera "ECPGR methods and descriptor lists for characterization and evaluation of apple and pear genetic resources". Mötet mynnade ut i en överenskommelse om gemensamma metoder och deskriptorer. Under projektperioden (2017-2018) ska dessa i möjligaste mån testas av respektive deltagande genbank. Sålunda testades listornas fruktdeskriptorsdel under hösten på ca 15 sorter som skördats i genbanksfälten i Alnarp.

Äpplen av den skånska lokalsorten 'Flädie' skördade i Nationella genbanken i Alnarp. Foto i samband med test av preliminära ECPGR-deskriptorlistor för *Malus*. Markeringsflaggor underlättar arbetet i Nationella genbankens fruktält i Alnarp. Foto: Inger Hjalmarsson

Övrigt

Under året har SESTO diskuterats med NordGen och enligt önskemål har svenska beskrivningar av frukt- och bärsorter flyttats över från den nordiska delen av databasen till den svenska. Vidare har en dialog förts med Jordbruksverket avseende Officiellt erkända sortbeskrivningar (OESB). Enligt direktiv från EU måste en officiell sortbeskrivning finnas för sorter av frukt och bär som saluförs. Distribution av förökningsmaterial från genbank likställs med saluföring. Hittills har ansökts om OESB för 15 mandatsorter av äpple. I slutet av året har trädgårdbiträde Lucy Clarke och Inger Hjalmarsson arbetat

med skötselansvisningar för Nationella genbankens kvalitetshandbok. Avsnitten om äpple och jordgubbar har färdigställts. Pomologiska spörsmål från privatpersoner, företagare och uppsatsskrivande elever/studenter på olika utbildningsprogram/nivåer har besvarats.

2.2.2 Krukväxter

Av Karin Persson

Nationella genbanken

Under året har det dagliga arbetet med krukväxterna fortsatt i genbanken. Minst två gånger i veckan har tillsyn och vattning skett. Det är mycket arbete framförallt på våren då nya sticklingar tas bland annat på pelargonerna och många krukväxter planteras om. Det är framförallt genbankskuratorn som har arbetat med skötseln när det gäller krukväxterna.

Till dagens datum har det inkommit 1183 tips från 700 personer. När det gäller krukväxterna har de funnit provodling på vissa krukväxtsläkten. Under året påbörjades arbetet med att ta in de krukväxter som referensgruppen för krukväxtuppropet har beslutat ska bevaras i genbanken. Under maj och juni arbetade Anita Ireholm 50 % under två månader. Hennes uppgift var att ta kontakt med de tipslämnare som äger de krukväxter som ska bevaras. Anita kontaktade över 80 personer och närmare 50 krukväxter kom in till genbanken. Det var flera personer som Anita inte fick kontakt med på grund av att de hade flyttat, bytt telefonnummer/email adress eller hunnit avlida. I augusti besökte genbankskuratorn Margareta Edqvist i Nässjö. Margareta har hjälpt till i krukväxtuppropet genom att kontakta de personer som har hört av sig om krukväxter från amaryllis- och gloxinasläktet. Margareta har även tagit in en del krukväxter till en mini provodling. De krukväxterna som bedömdes att de skulle bevaras i genbanken hämtades och togs till växthuset i Alnarp. Vid årets slut finns det nu ungefär 160 krukväxter bevarade. I de flesta fallen finns det två eller flera exemplar av varje sort. Under 2018 är tanken att ytterligare 60 kollektorer ska tas in. Då blir det närmare 230 krukväxter att bevaras. Den största gruppen av krukväxter som bevaras är ett 40-tal pelargoner men det är flera krukväxter även från familjerna amaryllisväxter och kaktusväxter.

Växthus

Ett stort problem för krukväxterna är att det inte finns optimala växthus/rum för dem på Alnarp. De krukväxterna som bevaras i genbanken kan delas in i två grupper. Den ena gruppen vill ha rumstempererat under vintern medan den andra vill ha ca 10 grader. Den sist nämnda gruppen är det inget problem att hitta växthus för på Alnarp men det är den gruppen som behöver rumstempererat. Dessa krukväxter behöver egentligen inte ett växthus utan vanliga fönster med fönsterbrädor. Krukväxterna har på grund av detta tillika att de har fått ohyra på sig flyttats flera gånger under året. Det hela slutade med att en del är kvar i det växthuset som de stod ifrån början medan de som vill ha det varmt vintertid har flyttat till lokaler utanför Alnarp.

Grönt kulturarv

Under våren kom pelargonen 'Knapa-trädet' ut i handeln under varumärket Grönt kulturarv. Denna pelargon går att spåra till ett bröllop 1922 i Småland. Den visades bland annat upp på Nordiska trädgårdar i Älvsjö.

Strax före midsommar hade Poms Förökning- och marknadsföringsgrupp för krukväxter ett möte. På mötet tog det beslut om vilka krukväxter som ska komma ut de närmaste fem åren under Grön kulturarv. Gruppen består av Elisabet Martinsson Elitplantstationen, Patrik Vilsmyr Mäster Grön och Patrik Andersson Gluggstorps handelsträdgård.

På Mäster Gröns höstmässa den 16 augusti lanserades nästa pelargon som kommer ut i handeln under 2018, 'Maria Dangel'. Detta är den fjärde pelargonen under detta varumärke. 'Maria Dangel' historia går att följa tillbaka i fem generationer till ett bröllop i Blekinge 1862. Den är en rosa fylldblommig dvärgpelargon med vita streck i blomman. Intresset för Grönt kulturarvs pelargoner är mycket stort och tanken är att det kommer ut fler kommande år.

'Maria Dangel', går att spåra till ett bröllop i Småland 1862. Gluggstorps handelsträdgårds monter på Mäster Gröns höstmässa med äldre pelargoner. Foto: Mäster Grön och Karin Persson.

2.2.3 Lökar och knölar

Av Karin Persson

Lök- och knöluppropet var en rikstäckande inventering där vi letade efter äldre material av lökar och knölar som har odlats före 1940 i Sverige. Över 1800 tips från 650 personer om äldre lökar och knölar kom in. Uppropet pågick fram till 2010. Därefter påbörjades en provodling, där närmare 800 kollektioner togs in och har provodlats under 6 år.

Provodlingen

Redan under 2016 började provodling för lökar och knölar på Trädgårds laboratoriet på Alnarp att avvecklas. Detta fortgick under 2017 och under hösten grävdes de sista lökarna upp. De kollektionerna som ska bevaras i Nationella genbanken flyttades och planterades i sandbäddarna i genbanken. Övrigt material som inte gick vidare kastades eller återlämnades till donatorerna. Ett brev skickades ut till de personer som hade donerat material och de fick höra av sig om ville ha tillbaka sitt material.

Nationella genbanken

Under 2017 har det dagliga arbetet med lökarna och knölarerna fortsatt i genbanken. Arbetet har framförallt gjorts av genbankens trädgårdsmästare och genbankskuratorn för lökar och knölar. Våren

började med att dokumentera och foto vårlökarna, alla hade överlevt vintern. I början av maj grävdes dahlia knölna ner. Sedan fortsattes arbete med att plocka bort frökapslar, vissna blad, rensa ogräs, ge gödning mm. I slutet av sommaren grävdes närmare 30 tulpansorter upp. Lökarna torkades och rensades därefter återplantera igen. Detta görs för att undvika svampsjukdomar. Under hösten planterades också närmare 130 kollektorer av lökar och knölar som hade funnits på provodlingen och som ska under nästa år skickas ut till de blivande lokala klonarkiven. Året avslutades med att dahlia knölna tog upp för vinterförvaring. Närmare 270 kollektorer av lökar och knölar som bevaras i genbanken. Merparten är narcisser, tulpaner, dahlior och liljor.

Under året påbörjades en skrift om vad som kom in genom Lök- och knöluppropet. Detta arbete kommer att fortsätt under 2018.

Lokala klonarkiv

Tillsammans med genbankskuratorn för perenner besöktes 14 blivande lokala klonarkiv. Vid besöken hölls en presentation om Pom och vad det innebar att bli klonarkiv. Listor och bilder på vilka lökar och knölar som den besökta trädgården skulle bli ansvarig för tog fram och diskuterades. Under hösten skickades lökar till Gamla Linköping, Huseby bruk samt Munkagårdsgymnasiet som de blir ansvarig för.

Databaser

Fortsatt arbeta med att mata in kollekterna som finns i genbanken i databasen SESTO. Anledningen att detta tar tid beror på att sortnamn på materialet måste bestämmas i referens gruppen innan informationen kan matas in det i databasen. Under året har de flesta tulpanerna lagts in. Till dessa har det även beställts skyltar till genbanken.

Forskning

Narcissblad från 45 kollektorer, framförallt pingstliljor, i genbanken skickade till Sirkka Juhanoja på Luke i Finland. Sirkka arbetar med ett forskningsprojekt på Narcisser med genetiska analyser. Resultatet från detta arbete förväntas komma ut under 2018.

En ansökan skickades in till Formas där bland annat narcisser från nationella genbanken skulle ingå. Titeln på ansökan var *"Value or threat: cultivated species' double role in biodiversity conservation as exemplified by Narcissus species in Sweden"*. Ansökan inskickades av Susanna Lehvävirta, Eric Wahlsteen samt Matti Leino. Tyvärr blev det avslag.

Föredrag och besök

Den 21 -22 mars var genbankskuratorn för lökar och knölar på symposium i Berlin. *Genetische Ressourcen sichern und vielfältig nutzen Symposium Netzwerk Pflanzensammlungen* på *Julius Kühn-Institut Berlin-Dahlem*. Genbankskuratorn höll där ett föredrag om den Nationella genbanken för åhörarna, *Swedish National Gene Bank for vegetatively propagated horticultural crops call for inventories, evaluation and gene bank*. Hon var även med på den allmänna diskussionen i slutet av dagen.

Mari Marstrand från Gamle Hvam utanför Oslo kom på besök den 27 april för att titta och diskutera narcisser. Material som Mari hade fått in till Gamle Hvam jämfördes med materialet som kommit in till Lök- och knöluppropet. Diskussioner uppstod även om vilka sorter det kunde vara.

I början av augusti åkte genbankskuratorn för lökar och knölar till Mjölby för att träffa Gert Ström och Anita Weislander. De har över 300 sorter av dahlior i sin trädgård. De mesta moderna men en del äldre kollektioner också. Det var en mycket trevlig och intressant besök.

Besök i en trädgård i Mjölby. Ägarna har över 300 sorter av dahlior. Foto: Karin Persson

I oktober gjordes en miniturné för att hämta dahlia knölar i Västervik och på Öland.

Genbankskuratorn höll ett föredrag i Stockholm den 25 okt för Club Corinth, "Lökar från förr – vad hände med lök- och knöluppropet?" Club Corinth är en intresseförening där medlemmarna är trädgårdsjournalister/ skribenter eller informatörer inom olika organisationer inom trädgård och odling.

Genbankskuratorn höll även flera andra föredrag och rundvisningar i genbanken för intresseorganisationer samt för studenter, se listor i slutet av rapporten. Hon deltog även på flera mässor under året, Nordiska trädgårdar, Hovdala, Borgeby, Elmia, se mer under Mässor.

2.2.4 Perenner

Av Linnea Oskarsson

Perennsamlingen i genbanken

I Nationella genbanken i Alnarp bevaras 446 accessioner av äldre prydnadsperenner. Av varje accession bevaras minst två plantor. Perennerna kommer från en period som sträcker sig över drygt hundra år: den äldsta går att spåra till 1840 och den yngsta till början av 1940-talet. I samlingen finns peren-

ner från alla Sveriges landskap, men flest från Skåne, Småland, Västergötland och Dalarna. Perennerna kommer från över sjuttio olika släkter. De största släktena är *Paeonia*, *Phlox*, *Iris*, *Primula* och *Hemerocallis*.

Utöver de redan utvalda 446 accessionerna odlas även sexton stycken för fortsatt utvärdering och eventuellt införlivande i genbanken. Det är dels sådana accessioner som inte blev färdigutvärderade innan genbanken invigdes i juni 2016 (däribland pioner som inte gått i blom), dels sådana som samlats in vid inventeringar som gjorts efter genbankens öppnande. Bland de sexton finns också perenner som överlämnades hösten 2017 från Landeriträdgården vid Göteborgs botaniska trädgård. Under året avslutades provodlingen av tre insamlade perenner då de visade sig vara dubletter med redan insamlade accessioner.

Tips om äldre perenner lämnades fortfarande in till genbanken och under 2017 följdes en handfull tips upp av genbankskuratorn ansvarig för perenner. Under det kommande året kommer hon att be om delningar av några av dessa för att provodla. Ytterligare en handfull tips om intressanta perenner återstår att följa upp.

Skötsel av genbanksperennerna har under årets utförts av genbankens trädgårdsmästare och genbankskuratorn för perenner. Trädgårdsmästaren har haft ansvar för gräsklippning och ogrärensning medan kuratorn skött uppbindning, plantering, föryngring, gödsling av pioner och irisar liksom bortklippning av blomställningar för att förhindra fröspridning. Bortklippningen har tagit ungefär en dag i veckan i anspråk. Sorterna har också fortsatt dokumenterats med foton. Under sommaren planterades såpnejlikor och vårtörel i rotspärar, konstruerade av genbankens konsulent. Skugggramar sattes ut kring vitsippor, blåsippor, liljekonvaljer, blåflox m.fl. Under hösten beställde genbankskuratorn namnskyltar till accessionerna med ett publicerat sortnamn.

Såpnejlika i Nationella genbanken. Foto Linnea Oskarsson

Under hösten avvecklades Perennuppropets provodling på Trädgårdslab vid SLU Alnarp och marken återlämnades. Pioner som ska skickas ut till klonarkiv runt om i Sverige jordslogs i genbanken i väntan på att klonarkiven kan ta emot dem under 2018.

Referensgruppsmöten

Referensgruppen för perenner träffades vid två tillfällen under året: på Göteborgs botaniska trädgård i mars och i Alnarp i augusti. Vid mötena diskuterades bland annat lanseringen av nya Grönt kulturarv-perenner, en kommande publikation om genbanksperenner samt sortnamn på de perenner i genbanken som inte kunnat bestämmas till en känd sort. Under året hade genbankskuratorn för perenner tagit fram förslag på nya sortnamn för 220 av genbanksperennerna. 160 av dessa förslag hann gruppen diskutera och ta beslut om under mötena. Arbetet fortsätter under 2018.

Information om fyra genbanksperenner med publicerade sortnamn matades in i genbanksdatabasen SESTO.

Lokala klonarkiv och visningsträdgårdar

Under året besökte genbankskuratorn tillsammans med genbankens verksamhetsledare fjorton framtida klonarkiv för köks- och prydnadsväxter. Sammanställningar med foton och beskrivningar av perenner till respektive klonarkiv sammanställdes och lämnades ut. Listor över genbanksperenner till respektive klonarkiv lämnades till genbankens verksamhetsledare inför undertecknandet av klonarkivsavtal. Perennindelningar lämnades till tre klonarkiv under året.

I oktober distribuerades en delning av stor blåklocka från genbanken till trädgårdsmästaren vid Mårbacka minnesgård. Blåklockan har odlats av Selma Lagerlöf i Falun och planterades nu vid Mårbacka. Samarbeten kring genbanksperenner har även startats med trädgårdar i Växjö, Uppsala, Stockholm, Malmö och Höganäs.

Skånes hembygdsförbund bjöds in till genbanken i början av sommaren för att diskutera samarbeten. Ett gemensamt seminarium planeras till hösten 2018. Personal från Lunds stift besökte samlingen av genbanksperenner för att eventuellt skriva om Grönt kulturarv-perenner som gravväxter och snittblommor.

I mars reste genbankskuratorn tillsammans med genbankens verksamhetsledare till Berlin och deltog i konferensen Pflanzengenetische Ressourcen sichern und vielfältig nutzen, arrangerad av Netzwerk Pflanzensammlungen. Tack vare en kontakt på konferensen besökte senare professor Duthweiler från Hochschule Weihenstephan-Triesdorf genbanken och studerade höstfloxen som bevaras där.

Presentationer, undervisning, mässor och artiklar

I februari blev genbankskuratorn inbjuden att hålla en presentation om Perennuppropet och inventeringen av äldre perenner vid Internationale Stauden-Union Winterdays i Grünberg utanför Frankfurt. Deltagare på konferensen var perennodlare, landskapsarkitekter, journalister med flera från olika europeiska länder samt USA.

I oktober anordnade Nätverket Trädgårdsmästare i historisk miljö en nätverksträff i Julita och genbankskuratorn var inbjuden att berätta om arbetet att sköta och bevara perennerna i genbanken. Fokus låg på det praktiska arbetet och vad som skiljer arbetet från det i en visningsträdgård.

Under hösten höll hon också ett föredrag om äldre perenner för Ringsjö trädgårdsvänner. Hon deltog också i flera rundvisningar i genbanken under året och tillsammans med genbankskollegor höll hon föredrag för studenter, både vid SLU och för elever vid andra skolor. Hon fungerade som biträdande handledare för ett kandidatarbete vid Hantverkslaboratoriet och som handledare för en student vid SLU. Under drygt en vecka handledde hon en praktikant från Hvilan trädgårdsutbildning.

Genbankskuratorn var också med och arrangerade och bemannade montrar vid olika mässor och utställningar. Snittperenner från genbanken lånades ut till Elisabet Svalins monter om Karin Larsson på Den stora trädgårdsfesten på Sofiero i augusti.

Genbankskuratorn skrev också artiklar om genbankens perenner till Hemträdgården, Trädgård Norr och Bohusarvet.

Grönt kulturarv

I oktober presenterades två nya Grönt kulturarv-sorter på branschmässan ELMIA Garden. De två sorterna var brunröd daglilja 'Frösvidal' och hjärtbergenian 'Möja'. Inför lanseringen hade genbankskuratorn sammanställt information, foton och marknadsföringsmaterial om de två sorterna och publicerat på Poms webb. Hon var också ansvarig för lansering av sorterna på mässan. Hon deltog även i två möten i Poms föröknings- och marknadsföringsgrupp (FÖRMAK).

I oktober presenterade genbankskuratorn Grönt kulturarv-perenner vid en skördefest i Lomma, arrangerad i trädgårdsbutiken Ekbacken 939.

Dagliljan 'Frösvidal' och hjärtbergenian 'Möja'. Lanserades under året som Grönt kulturarv. Foto: Linnea Oskars-son

Övrigt

Sedan SLU Publikationstjänst upphörde 2016 har genbankskuratorn ansvarat för utskick av bokbeställningar från genbanken.

Genbankskuratorn har även fungerat som en av två svenska representanter i NordGens arbetsgrupp för frukt, bär och prydnadsväxter och deltog i arbetsgruppens möte i Alnarp i oktober samt ett telefonmöte i december.

2.2.5 Rosor

Av Lars-Åke Gustavsson och Henrik Morin

Övergripande planerings- och projektledarmöten

Flera arbetsmöten och telefonmöten har hållits tillsammans med Poms samordnare och företrädare för övriga Pom-projekt. Dessa redovisas på annan plats i verksamhetsberättelsen.

Referensgruppen

Inget fysiskt möte har hållits i projektets referensgrupp eftersom projektets evalueringsgrupp tagit över referensgruppens tidigare arbete.

Evalueringsgruppen som helhet och enskilda medlemmar av den har i många sammanhang deltagit i årets samlade verksamheter. Det har skett både i form av fysiska möten i provodlingen på Fredriksdal och i ett flertal telefonmöten. Diskussioner har främst förekommit i för projektet aktuella frågor, bl.a. utvärderingen av rosorna i provodlingen, förökning av material för genbanken på Alnarp och några klonarkiv samt i frågor som rör distribution och marknadsföring av Pom-rosor för den svenska plantskolemarknaden.

Rosanknutna aktiviteter i form av föreläsningar, utställningar, samarbeten etc.

Biträdande projektledaren

Kunskap i skiftande Pom-relaterade frågor har efterfrågats vid ett flertal tillfällen under året. Allmänheten, hembygdsföreningar, kyrkogårdsförvaltningar, museer, länsstyrelser med flera söker ofta kunskap om kulturväxters historia i allmänhet och om det äldre, svenska rossortimentet i synnerhet. Omfattningen av denna rådgivning ökar från år till år. Biträdande projektledaren har hållit i flera aktiviteter under året, se tabell i slutet av verksamhetsberättelsen.

Samarbetet med Växjö stift, levererat Pom-växter till visningsrabatter på biskopsgården Östrabo.

Annat:

Slätter i provodlingen på Fredriksdal med för ändamålet anskaffad höggräsklippare.

Upptagning/röjning av plantor i provodlingen Fredriksdal. Borttagning av nätstaket runt samtliga provodlingsrutor

Arbete med jordförbättring, utsättning/grävning och plantering i genbanken

Projektledaren

Har konsekvent tacka nej till aktiviteter enligt ovan för att disponera tiden för övriga Pom-uppgifter under 2017.

Under året har också Rosuppropet besvarat frågor från antikvarier och tjänstemän på läns museer, kulturresevat, länsstyrelser osv. Pom har vid flera tillfällen under året tillhandahållit bildmaterial till olika trädgårdstidningar, byggnadsvårdstidningar osv.

Provodlingen på Fredriksdal

Målsättningen med arbetet i provodlingen under 2017 har i första hand varit inriktad på att föröka samtliga sorter som ska bevaras i den nationella genbanken, både för Alnarp och klonarkiven. Sortimentet för genbanken diskuterades och värderades också utifrån marknadens intresse. En förteckning över särskilt värdefulla och intressanta rosor för förökning och försäljning i främst svenska plantskolor upprättades.

Projektledaren genomförde fältvandringar i provodlingen för några av de blivande klonarkivvärdarna.

Därutöver har viss restdokumentation av genbankens accessioner genomförts, främst genom foto-grafering.

Överenskommelse träffades med Fredriksdal om att provodlingen i sin helhet ska vara avvecklad vid årsskiftet 2018/2019.

Evalueringen av rosorna i provodlingen

Under verksamhetsåret genomfördes evalueringsarbetet via telefonmöten, vid 4 tillfällen under vinterhalvåret. I Evalueringsgruppen ingår projektledaren, bitr. projektledaren, Rolf Engström, Åke Karlsson, Margareta von Rosen, Eva Stade och Helena Verghese Borg.

Arbetet med att klassificera rosorna i provodlingen får anses vara avslutat, även om enskilda tips om intressanta rosor alltjämt strömmar in. Samtliga accessioner är klassificerade och grupperade i unika accessioner resp. dubletter. Resultatet av Poms provodling blev följande: Odlingen innehåller 1 463 accessioner som fördelar sig på 324 taxa, sorter och arter. När de nyinkomna tipsen värderats förväntas antalet taxa som ska bevaras i genbanken öka något.

Fördjupad dokumentation på fyndplatsen av enskilda genbanksaccessioner

Biträdande projektledaren

Fördjupad kontroll och dokumentation i fält av äldre växtplatser för "Ullas ros".

Besök i fält på originalväxtplatser för ett antal rosor som är utvalda för genbanken, bl.a. för klonerna "Ullas ros" och "Frida Dolk".

Projektledaren

Fördjupad dokumentation tillsammans med Rolf Engström av sorter i Foetida-Gruppen på Gotland.

Studier av särskilt intressanta och svårklassificerade genbanksaccessioner som i några fall också var bristfälligt dokumenterade genomfördes på Öland, Österlen Vaxholm, Ljusterö, Rimbo och på flera platser runt Nora.

Rosinventeraren Åke Karlsson dokumenterar en okänd ros vid ett övergivet torp i Finnspångstrakten. Foto: Henrik Morin

DNA-studier av rosor i provodlingen

Se nedan under rubriken Nordisk samverkan.

Inventeringsdatabasen på NordGen

Inga nyheter för det gångna året finns att framföra.

Databasen för rosor i äldre svenska trycksaker

Inga ytterligare uppgifter har förts in i databasen under året. Diskussioner har förts om hur informationen i databasen ska kunna nyttjas på bästa sätt.

Herbariestudier

Under våren besökte projektledaren och Eva Stade herbariet i Bergianska trädgården. Alla äldre herbarieark i taxonomiskt besvärliga grupper studerades och fotograferades för senare detaljstudier.

Under hösten gjorde projektledaren en första genomgång av rosherbariet i Lund, som visade sig innehålla flera äldre ark med kulturrosor, av stort intresse för den framtida dokumentationen av den svenska roskulturens historia.

Nordiskt samarbete

De tidigare gemensamma norsk-svenska studierna, både DNA-studier och morfologiska studier av äldre kulturrosor som påträffats både i Sverige och i Norge, följdes upp under året.

Tidigare erhållna DNA-resultat och genomförda morfologiska studier har klarlagt att det som tidigare uppfattats som två skilda sorter är några fall är EN sort. Som en följd av det valdes också ett enda sortnamn, utifrån de funna accessionernas ålder och historik. De valda sortnamnen är internationella namn som är gångbara i både Sverige och Norge.

Under året genomförde Ulrika Carlsson-Nilsson på NordGen en DNA-studie av ca 70 norska accessionser av äldre kulturrosor. Efter en studieresa av projektledaren och Rolf Engström med målsättningen att studera variationen inom Foetida-Gruppen på Gotland utökades denna DNA-studie med 10 gotländska prover. I skrivande stund har resultaten från dessa två DNA-studier inte redovisats av NordGen.

Nationella genbanken – Genbanken i Alnarp och lokala klonarkiven

Under säsongen odlings- och skötsel förhållandena på genbankens nya rosält förbättrats. På flertalet växtplatser har den ursprungliga åkerjorden bytts mot en lämplig rosjord. Gräsytorna mellan rosorna har etablerats väl. Fortfarande är växtplatserna i början på varje rad alltför blöta, sannolikt eftersom jorden där blivit extremt hårt packad av maskiner under många år. En rabatt, nr 9, återstår att anlägga. Den ska hysa de remonterande rosorna, som kräver bättre odlingsbetingelser än de engångsblommande sorterna. Rabatt 9 ska vara på plats under våren 2018 och kommer planteras hösten 2019.

Fikapaus i rosplanteringen i genbanken på Alnarp. Lars-Åke Gustavsson, Erik de Vahl, Henrik Morin, Rolf Engström och Linnea Oskarsson Foto: Karin Persson

225 genbanksaccessioner växer nu i genbanken på Alnarp. Flertalet av de övriga accessionerna är under förökning på Flora Linnea (okulerade plantor), Elitplantstationen (sticklingsförökade plantor) och finns rotslagna på Fredriksdal (för den upphöjda rabatten nr 9).

Resterande accessioner för Alnarp kommer att förökas under sommaren 2018, förhoppningsvis med rotskott. I samband med röjningen av provodlingen på Fredriksdal kommer också delningar att göras av sorter som saknas i genbanken och i klonarkiven.

Under hösten erhöll 4 lokala klonarkiv de rosor, med enstaka undantag, som ska bevaras där. Dessa klonarkiv är Trädgårdsföreningen i Göteborg, Hantverkslaboratoriet i Mariestad, Rosenlunds Rosarium i Jönköping och Gamla Linköping. För övriga aktuella klonarkiv – se information på annan plats i denna årsredovisning – finns merparten av rosorna rotslagna på Fredriksdal, i form av okulerade plantor hos Flora Linnea och sticklingsförökade plantor på Elitplantstationen. De ska planteras i

klonarkiven under 2018. Resterande accessioner för klonarkiven ska förökas 2018 och levereras 2019. En förutsättning för planteringarna i klonarkiven är att arbetet kan ske först när klonarkiven vill och kan ta emot rosplantorna. Det faktum att flertalet klonarkiv ännu inte kan ta emot sina ros-material försvårar och försenar arbetet med att få den nationella genbanken komplett. Det gör att arbetet dessutom kräver mer arbete och blir mer kostsamt.

Förökning av rosor för marknaden

2010 gjorde representanter från GRO Plantskolor, Pom och Elitplantstationen en första gemensam värdering av rosorna i provodlingen på Fredriksdal. Idag har Poms evalueringsgrupp ett nära samarbete med E-plantgruppen och FÖRMAKsgruppen.

Elitplantstationen och Flora Linnea förökar idag Pom-rosor som ingår i Fredriksdals provodling. Evalueringsgruppen gör urvalen som baseras på grundliga studier enligt Poms arbetsätt och kriterier. Dessa uppfyller kriterierna för varumärket Grönt Kulturarv®.

Under åren har Pom genomfört flera planeringsmöten med GRO Plantskolor, Flora Linnea och Elitplantstationen. Gruppens aktuella förökningslista upptar idag 63 POM-rosor.

Idag finns åtta sorter till försäljning i handeln. Dessa är 'Skeda', 'Lövhult', 'Valdemarsvik', 'Blomsterhult', 'Svea', 'Vaplan', 'Professor Fagerlind' och 'Järnvägaren'. De uppfyller givetvis kriterierna för varumärket Grönt Kulturarv®.

Spinosisissima-rosen 'Professor Fagerlind' och Damascener-rosen 'Järnvägaren'. Båda sorterna lanserades under hösten under varumärket Grönt Kulturarv® och kommer att finnas i handeln under våren 2018. Foto: Lars-Åke Gustavsson och Margareta von Rosen.

Av de 63 sorterna på förökningslistan har Flora Linnea 44 sorter under förökning vid utgången av 2017 och Elitplantstationen arbetar med 35 av de 63 sorterna. Elitplantstationen har några av sorterna under testförökning för att avgöra om de är lämpliga att föröka med sticklingar. Evalueringens förväntningar vad avser förökningen av Pom-rosorna har med dessa siffror vida överträffat gruppens förväntningar. Projektledarens och bitr. projektledarens bedömning att Pom-rosorna kommer bli eftertraktade har infriats, men att förökningen skulle komma igång så snabbt med så många sorter är överraskande, men förstås mycket glädjande.

Landskapsrosor

På initiativ av Svenska Rosensällskapet utsåg sällskapet och Pom en arbetsgrupp som fick uppdraget att föreslå landskapsrosor. I arbetsgruppen ingår Björn Kalin, Mariana Mattson, Ulla Ekberg och projektledaren, alla mycket aktiva i Poms rosinventering. Gruppen har tagit fram en lista på 25 sorter för de 25 landskapen. Alla de 25 rosorna ingår i Poms rosgenbank och 11 av dem är okända sorter som Pom namngivit. Det är ännu oklart när och hur landskapsrosorna ska presenteras för allmänheten.

Poms rosbok

Tillsammans med Eva Jansson diskuterades och utarbetades en preliminär plan för den blivande rosbokens innehåll och utformning. Ingrid Henell bearbetade planerna och tog fram tre förslag på format. Hon bearbetade därefter det förslag projektledaren och biträdande projektledaren önskade. Under hösten diskuterades rosboken vidare inom Pom. Projektledaren uppdrogs att ta fram förslag på vad det skulle kosta att realisera boken i det utförande som projektledaren och biträdande projektledaren önskar. Uppgifterna beräknas föreligga i början av 2018.

2.2.6 Prydnadsträd- och buskar

Av Henrik Morin

Nationella genbanken

2017 bjöd inte bara på exceptionell torka under en period, det var också var ett av alla tiders sämsta fruktsättningsår för vedartade växter i familjen *Rosaceae*. Framför allt prydnadsaplar, prydnadskörsbär och hagtornsorter blommade överlag mycket sparsamt. Senare under säsongen var fruktsättningen så dålig att planerade studier av dessa släkten fick ställas in. Arbetet kommer istället att genomföras under 2018 – ett dåligt fruktår brukar ju följas av ett bättre. Kontakter togs under 2016 för att bilda en mindre referensgrupp för att titta närmare på genbankens sortiment av prydnadsträd, och då i första hand ur släktena *Malus* och *Prunus*, togs under 2017.

I poppelsamlingen gjordes en lättare underhållsbeskrivning under året. Förökningsmaterial av *Populus simonii* har skickats till Billbäcks plantskola, Norrköping för provförökning.

PerOla Fritzon har under året fortsatt sina morfologiska studier med scanning av årsskott och sammanställningar för en kommande poppel-publication.

Under året togs nytt förökningsmaterial på syrener som tidigare inte fungerat i förökningskedet. Nya plantor ympades upp och tillslaget var i år betydligt bättre. Plantorna står nu i mellanlagret i Norrköping för att planteras i genbanken under våren 2018. Även en del komplettering av andra växtslag gjordes samtidigt.

Under året har två av Poms insamlingar av schersminer (*Phildadelphus*) uppmärksammats av E-plantgruppen. Förökningsmaterial för provförökning hämtades i det här fallet på originalväxtplatsen.

Under december samlades förökningsmaterial in av en exceptionell glanslind (*Tilia x europaea* 'Euchlora') på Frödinge kyrkogård, Småland. Trädet ingår i den gamla kyrkogårdens trädkrans med glanslindor planterade under 1910-talet. Det insamlade trädet utmärker sig genom en mycket vacker kronbyggnad och stark, rak genomgående stam. Äldre glanslindor är mycket ovanliga i trädkransar.

Glanslind (*Tilia x europaea* 'Euchlora') på Frödinge kyrkogård, Småland. Foto: Henrik Morin

Under säsongen gjordes en del löpande underhållsåtgärder, bl.a. ytfrästes och gödslades marken runt flertalet växter - utom popplar. Buskar och träd underhållsbeskars under sommaren.

Efter samråd med jordbruksverket beslutades att accessionen av vanlig berberis (*Berberis vulgaris*) får utgå ur samlingen. Kring *Berberis vulgaris* finns ett nyvaknat intresse för produktion av bär för matlagningsändamål – på det sätt som är vanligt i bl.a. Iran. Dessvärre har även artens roll för att sprida svartrost och numera också vitrost på vete också blivit tydligare igen efter att ha varit nästan bortglömt under många år.

I juni besöktes den legendariske plantskolisten och dendrologen M. P Anderséns sista hem "Grytet" i Jönköping för en övergripande inventering. I en spännande ravinmiljö skapade han under förra sekelskiftet en unik anläggning med samlingar av alpinväxter, träd och buskar och vattenväxter. Anläggningen har gått vidare i Anderséns släkt. Även om igenväxning pågår finns ännu mycket att uppleva. Staden och exploateringen trycker dock på hårt och det är en tidsfråga hur länge området kan bevaras intakt. I anläggningen hittades en pelarbjörk av stort intresse för Pom vilken kommer att samlas in.

Bild från legendariske plantskolisten och dendrologen M. P Anderséns sista hem "Grytet". Foto: Henrik Morin

Branschkontakter och informationsutbyte

Träd och buskuppöppet har liksom tidigare år haft sedvanlig kontakt med olika aktörer inom park, kyrkogård och inom kulturmiljövården. Pom-relaterade föreläsningar i mer populär form där träd- och buskmaterialet varit med har hållits på flera trädgårdsföreningar.

- Under året genomfördes en visning av träd- och buskfältet för medlemmar i Sällskapet för dendrologi och parkvård. Ett kort referat finns publicerat i senaste numret av tidskriften Lustgården.
- Under året höll projektledaren flera föreläsningar för YH-utbildningar inom trädgård; bland annat vid Akademi Båstad, Enköpings trädgårdsmästarutbildning och Hermods trädgårdsmästarutbildning vid Svartsjö slott utanför Stockholm.
- Material ur träd- och busksamlingen som kan vara intressant för marknadsföring under Grönt kulturarvsmärkning presenterades vid ett möte på Elitpantstationen, Kristianstad

2.2.7 Vegetativt förökade köksväxter och humle

Av Erik de Vahl

Arbete med publikation

Else-Marie Strese planerar under 2018 att gå i pension och med anledning av detta har hon tillsammans med Erik de Vahl, odlingstekniker i genbanken, arbetat med en publikation där sparrisuppöppets växter presenteras i bokform. Erik de Vahl har övertagit en del av Else-Maries tidigare ansvarsområden rörande köksväxterna och genom arbetet med boken har ytterligare kunskapsöverföring kunnat ske. Arbetet har inneburit att ytterligare morfologiska och sensoriska bedömningar i fält behövt ske för ett antal växtslag. Utöver detta har fotodokumentation av samtliga accessioner, humlen bortsräknad, utförts. Kompletterande insamlingar av exempelvis åbrodd, jordärtskocka, potatislök, mästerrot, rosenlök, skogslök och humle har gjorts och accessionerna har etablerats i fält. Ett betydande arbete med att komplettera, följa upp och verifiera dokumentation inför publicering har genomförts vid sidan av nödvändiga litteratur- och arkiv-studier. I samband med arbetet med boken har ett antal specifika kategorier identifierats som Poms inventeringar av olika skäl eventuellt missat. Det handlar om vitlök, som nu endast hittats i Småland, rödskaliga jordärtskockor samt kulturformer av myntor.

I samband med sammanställandet av dokumentationen har också underlag för hur accessionerna ska fördelas på lokala klonarkiv de kommande åren tagit fram.

Kinesisk gräslök sorten 'Sibbo' tagit i Nationella genbanken i Alnarp. Foto: Erik de Vahl

Rabarber

I samarbete med NordGen och Kerstin Olsson har en gemensam översyn över rabarbersamlingarna gjorts. Med det urval som Sparrisuppropet tidigare gjort som utgångspunkt var ambitionen att komplettera samlingen med ytterligare accessioner ur den samling som NordGen i samarbete med Fredriksdals Muséer i Helsingborg haft. Denna samling är resultatet av Kerstin Olssons inventeringar och urvalet är grundat på kemiska, morfologiska och genetiska egenskaper. Ett 20-tal av dessa har införlivats i genbankens samling och ett antal kvarstår att etablera kommande år. Dokumentationen rörande odlingshistoria har gått igenom, kompletterats och sammanställts för kommande publicering. Även morfologiska bedömningar i fält har utförts för att säkerställa sortäktighet och hur tidigare bedömningar ska tolkas och värderas. Bedömningarna kommer behöva utföras på nytt när accessionerna fullt ut etablerats i fält.

Pepparrot

Med Katarina Wedelsbäck Bladhs forskningsunderlag som utgångspunkt har ett antal pepparrotsaccessioner som tidigare bevarats i fält av NordGen införlivats i nationella genbankens samling. Dessa finns beskrivna i Wedelsbäck Bladhs forskning och har i första hand valts ut baserat på genetiska och kemiska egenskaper. Då den odlingshistoriska dokumentationen till delar saknats har kompletterande arbete med sorternas beskrivningar utförts och donatorer har med varierande framgång eftersökts. De sorter som valts ut har utan problem etablerats i fält. I samråd med NordGen och Katarina Wedelsbäck Bladh har kvarstående växtmaterial på NordGens fält avlägsnats.

Praktiskt genbanksarbete

Det dagliga genbanksarbetet domineras av skötsel men nyanläggningsarbete för att säkerställa sortäktighet, sundhet och möjligheter till växtföljd över tid pågår. Även praktiskt arbete med distribution av växtmaterial har tagit mer tid i anspråk och kommande år kommer uppförökning för lokala klonarkiv ta ytterligare tid och resurser i anspråk. Under verksamhetsåret har uppförökning och distribution av ett större antal humleaccessioner för virustest och uppförökning genomförts. Dels för kommande

uppförökning på elitplantsationen, dels för ett fältförsök vid SLU-Ulltuna som under året haft sin uppstartsfas. Urval och distribution av ett antal potatislöks-accessioner för forskningsprojekt i samarbete med Matti Leino har också genomförts.

Kronärtskockan 'Herrgård' i Nationella genbanken i Alnarp. Finns även i handeln. Foto: Erik de Vahl

Växtskydd

Ett framtida behov av växtskyddsrådgivning och bättre egen förmåga till kontrollåtgärder har föranlett att ett första initiativ till samarbete med rådgivare och andra aktörer i aktiva i fält i Alnarp tagits. För de köksväxter som tidigare inte provodlats i Alnarp måste rutiner för växtskydd utarbetas och odlingssystemen anpassas efter förutsättningarna.

Initiativ till ett framtida samarbete kring odlingssystem för virusfritt bevarande av potatislök på nordisk nivå har initierats från Jens Weibull och kontakt har knutits med genbanken i tjeckiska Olomouc där potatislök från andra nordiska genbanker finns bevarade.

Publik verksamhet

Utöver de många rundvisningar och föreläsningar som hållits i Alnarp har också ett föredrag i samarbete med Skånes Hembygdsförbund hållits vid deras gård i Ballingstorp. Detta med fokus på humlens kulturhistoria och humleodling.

2.3 Säkerhetsbevarande

2.3.1 Lokala klonarkiv för frukt och säkerhetsbevarande av bär

Av Inger Hjalmarsson

Frukt

Mandatsorter av frukt bevaras vid 14 lokala klonarkiv från Dalarna i norr till Skåne i söder. Avtal med klonarkiven om ekonomisk ersättning till bevarande av utvalda mandatsorter har funnits sedan 2003. Från och med 2009 har ansvaret för avtalen legat vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Avtalen föreskriver att de lokala odlingsvärdarna ska sköta fruktträdsaccessionerna av de tilldelade mandatsorterna enligt anvisningar från genbankskuratorn för frukt och bär samt att samlingarna ska kompletteras enligt överenskomna planer. När de lokala klonarkiven är fullt utbyggda ska varje mandatsort finnas representerad med två fruktträd i det klonarkiv som getts bevarandeansvaret för sorten ifråga. Antalet mandatsorter uppgår till 345, vilket motsvarar 690 träd. Vid utgången av 2017 var antalet träd i klonarkiven 629 (dvs. 629 träd av mandatsorter jämte referensträd). Detta är en ökning med 13 träd i jämförelse med föregående år. Vid några klonarkiv har enstaka träd gått förlorade och vid andra har enstaka träd tillkommit. Flest nyplanterade träd noteras för Vadstena Pomerium och klonarkivet Alntorps ö.

Den 3 maj besöktes klonarkivet Alntorps ö i Nora. Besöket föranleddes av att ny odlingsvärd tillträtt. Dagens inleddes på Göthlinska gården i Nora, där Inger Hjalmarsson informerade om Nationella genbanken och klonarkivsverksamheten för en publik bestående av representanter från kommunen och lokala föreningar. Under eftermiddagen gjordes en gemensam utfärd till Alntorps ö för att på plats diskutera klonarkivets fortsatta utveckling. I samband med Nora-besöket gjordes även ett uppehåll vid Pomerium Vadstenense. Båda klonarkivsbesöken rapporterades på Nationella genbankens hemsida under rubrikerna "Ny klonarkivsvärd för Genbanken Alntorps ö (publicerat den 18 maj) respektive "En ny generation av 'Bergamott från Vadstena'" (publicerat den 30 maj). I början av december tecknades avtal med Statens fastighetsverk om klonarkiv för norrländska äpplemandatsorter vid Umeå länsresidens. Vid det nya klonarkivet kommer 'Hornö', 'Karlsgårdsäpple', 'Mullsjö' och 'Charlamowsky' att bevaras. Härutöver kommer 'Transparente blanche' att planteras som referenssort. De två senare sorterna har odlats vid länsresidenset en gång tidigare, då planterade på 1930-talet.

Årets träff för klonarkivsvärdar ägde rum den 4-6 oktober i Visby. För kallelse, mötesprogram och bokningar svarade Inger Hjalmarsson i nära samarbete med Eva Selin, avdelningschef Kulturmiljö och antikvarie vid Gotlands Museum. Deltagarna inkvarterades på vandrarhem. Representanter för elva av fjorton klonarkiv (totalt 16 personer) deltog i träffen. Beroende på deltagarnas hemort skedde färjeöverfarten till och från Gotland via Oskarshamn eller Nynäshamn. Under eftermiddagen dag ett (4/10) samlades deltagarna på Gotlands museum varpå följde hortikulturell rundvandring i Visby under ciceronskap av Eva Selin. Bland annat besöktes och plockades fruktprov från residensets trädgård. Under kvällen genomgicks föreliggande manus till den klonarkivsgemensamma skriften "Äldre äpplesorter för dagens trädgårdar". Det redaktionella arbetet har under året bestått av att få in blom-, frukt- och trädbilder jämte en första sortbeskrivande textversion för samtliga ingående sorter samt att korrigera sorternas namn utifrån namnstandarderna i Svensk kulturväxtdatabas (SKUD).

Klonarkivsvårdar samlade i det nyplanterade gotländska äppleklonarkivet vid Norrbys museigård. Foto: Inger Hjalmarsson

Genomgången följdes av pomologiska diskussioner och studier av medhavda fruktprov.

Under förmiddagen dag två (5/10) informerades om aktuell verksamhet vid Nationella genbanken samt rapporterades från respektive klonarkiv. Rapporteringen innehöll information om nyplantering och odlingsrelaterade problem, men det rapporterades också om intressanta frukter, idéer till förnyelse av befintliga klonarkiv och allehanda publika arrangemang. Eftermiddagen ägnades åt studiebesök. Vid Roma kloster studerades det gamla valnötsträdet, som ursprungligen planterades under 1700-talet. Härefter besöktes det tidigare klonarkivet vid Lövsta landsbygdscentrum. Exkursionen avslutades på Gotlands Museums museigård i Norrbys Väte där de gotländska mandatsorterna numera bevaras. Åter på vandrarhemmet fortsatte de pomologiska aktiviteterna med sortidentifiering av insamlade fruktprov. Påföljande förmiddag (6/10) avslutades träffen med en utfärd till frukt- och nöttården vid Visborgs kungsladugård samt till ett närbeläget valnötsträd med imponerande dubbelvalnötter. Avslutningsvis konstaterades att träffen gett inspiration, fortbildning och referenser som är viktiga i arbetet med att levandegöra den odlade mångfalden. Beträffande nästa års träff uttrycktes önskemål om att förlägga den till Kalmar. Träffen rapporterades på Nationella genbankens hemsida under rubriken "Klonarkivsvårdar möttes på Gotland" (publicerat den 12 oktober).

Bär

Säkerhetsbevarande på bärsidan är i möjligaste mån förlagt till Stiftelsen Trädgårdsodlingens Elitplantstation (EPS). Målsättningen med att låta EPS ta hand om materialet är att det ska bevaras med bibehållen sundhet. Idag bevarar EPS på uppdrag av Pom drygt 40 bärsorter, vilka testats/rensats

från virus genom Poms försorg. På motsvarande sätt bevaras ett antal sorter av stenfrukt samt temporärt ett begränsat sortiment av kärnfrukt. I december gjordes avstämning och genomgång av sortimentet tillsammans med verksamhetsledare Elisabet Martinsson, EPS. Den svenska hallonsorten 'Mitra' säkerhetsbevaras i kryo enligt avtal med det finska Naturresursinstitutet Luke. Information om Mitras "back-up" presenterades på Nationella genbankens hemsida den 14 mars under rubriken "Kryobevarende av hallonsorten 'Mitra'- ett samarbete mellan Nationella genbanken och Luke i Finland."

2.3.2 Klonarkiv för prydnadsväxter och köksväxter

Av Linnea Oskarsson och Karin Persson

Som en viktig del i uppdraget att bevara och föra ut kunskap om vårt gröna kulturarv etableras lokala klonarkiv runt om i landet för prydnadsväxter och köksväxter. Vi har redan 15 lokala klonarkiv för frukt i Nationella genbanken och nu är det dags att vi bygger upp lokala klonarkiv även för rosor, köksväxter, perenner, lökar och krukväxter. Här kommer växterna från en viss trakt att presenteras i en publik och attraktiv trädgårdsmiljö. De lokala klonarkiven ska också fungera som en backup till växterna som finns i Nationella genbanken i Alnarp.

Redan 2016 besöktes tre eventuellt blivande klonarkiv och under 2017 besöktes ytterligare 16, se tabell nedan. Vid besöken presenterades arbetet med Pom och vad det innebär att vara ett lokalt klonarkiv. Intresset och nyfikenheten var stor bland trädgårdarna. Ett glädjande besked är att 9 av dem redan skrivit under avtalet med Nationella genbanken om att bli en del av genbanken vid årets slut.

Vissa av klonarkiven kommer att bevara alla grupper av prydnadsväxter och köksväxter, till exempel Jamtli friluftsmuset i Östersund, medan andra specialiserar sig och tar endast en växtgrupp, till exempel Trädgårdsföreningen i Göteborg som bevarar rosor. Än så länge är det ingen av de besökta trädgårdarna som har tackat nej till att vara klonarkiv. Förhoppningen är att teckna avtal med alla under 2018.

Den 7 april hade vi den första träffen med blivande klonarkiv på LRF i Stockholm. 14 personer från 10 trädgårdar var med under dagen. Deltagarna fick en genomgång om jobbet med uppropen, provodlingen samt genbanken. De fick även veta vad det innebär att vara lokalt klonarkiv samt vilka växter som de eventuellt skulle bevara. Något som deltagarna speciellt poängterade att de tyckte var trevligt med träffen var att få träffa de andra blivande klonarkiven. Tanken är att en årlig träff ska ordnas där alla klonarkiven för prydnadsväxter och köksväxter bjuds in, på samma sätt som redan görs för fruktklonarkiven.

Tabell 1. Besökta trädgårdar under 2016 och 2017 som är utsedda att eventuellt bli lokalt klonarkiv för Nationella genbanken.

Förslag på eventuella klonarkiv:	Besökt	Bevarar perenner, lökar, köksväxter	Bevarar rosor	Skrivit avtal
Bergianska trädgården, Stockholm	6 april 2017	x	x	
Capellagården, Öland	1 juni 2017	x	x	X
DBW botaniska trädgård, Visby	26-27 okt 2017	x	x	
Fredriksdal friluftsmuseum, Helsingborg	x maj 2016	x	x	X
Gamla Linköping, Linköping	11 maj 2017	x	x	X
Stabergs bergsmansgård, Falun	16 nov 2017	x	x	
Kulturbotaniska trädgården, Lycksele	19 okt 2016	x	x	
Göteborgs botaniska trädgård	6 sept 2017	x	inga rosor	X
Hantverkslaboratoriet Mariestad	31 mars- 1april 2016	x	x	X
Huseby Bruk, Alvesta	29 mars 2017	x	inga rosor	
Jamtli, Östersund	23 maj 2017	x	x	X
Julita gård och museer, Katrineholm	17 jan 2017	x	x	
Munkagårdsgymnasiet, Tvååker	7 juni 2017	x	x	X
Residensparken, Umeå	30 aug 2017	x	x	X
Rosenlunds rosarium, Jönköping	4 okt 2017	Endast rosor	x	
Rosentorget, Simrishamn	6 dec 2017	Endast rosor	x	
Stiftelsen Wij trädgårdar, Gävle	20 juni 2017	X	x	
Trädgårdsföreningen i Göteborg	10 mars 2017	Endast rosor	x	x
Vallby friluftsmuseum, Västerås	15 nov 2017	x	x	

Första klonarkivs träff för prydnadsväxter och köksväxter på LRF i Stockholm. Foto: Karin Persson

2.4 Utåtriktad verksamhet

2.4.1 Mässdeltagande

Av Linnea Oskarsson

Under året deltog Nationella genbankens anställda på fyra mässor: Nordiska trädgårdar, ELMIA Garden, Borgeby fältdagar samt en dag om det gröna kulturarvet på Hovdala slott.

Nordiska trädgårdar arrangerades på Stockholmsmässan i Älvsjö och vände sig både till fritidsodlare och yrkesverksamma. Mässan är Nordens största trädgårdsmässa med närmare 400 utställare och arrangeras i samarbete med FOR, Fritidsodlingens Riksorganisation. Mässan sträckte sig över fyra dagar och ägde den rum 6-9 april.

Under årets mässa hade Pom en egen utställningsyta i Fritidsodlingens Riksorganisations monter FOR-torget. Montern var tvådelad och dubbelt så stor som tidigare år. I den ena av monterns delar fanns information om växter som kommit in till de olika uppropen. Här fanns också information om sorterna i Grönt kulturarv-sortimentet. I monterns andra del låg fokus på Grönt kulturarv-humle och boken om genbankshumle, *Humle i den svenska nationella genbanken*. Både humleboken och tidigare utgivna böcker från Pom fanns att till försäljning i montern och många mässbesökare passade på att köpa dem. Under mässan lanserade Lena Nygårds också sin nya bok *Rällsjö Brita är mitt namn* i Poms monter. Besökare som önskade köpa Grönt kulturarv®-plantor hänvisades till Elitplantstationens monter där de flesta av sorterna såldes.

Under alla fyra utställningsdagar anordnade mässan öppna föredrag för besökarna. Genbankens personal bidrog med fyra föredrag:

- "Svensk humle – bättre än sitt rykte!" (vid två tillfällen)
- "Den Nationella genbanken – värdefullt växtmaterial för framtiden"
- "Grönt kulturarv – årets nya växter"

På grund av extra säkerhetsåtgärder och långa köer efter terrordådet i Stockholm blev mässans besökskarantal tyvärr mindre än tidigare år, men intresset både för de öppna föredragen och utställningen i Poms monter var stort bland besökarna och det kom många frågor och tips om äldre trädgårdsväxter. Intresset för Grönt kulturarv-sorterna var fortsatt stort och fler och fler besökare var bekanta med varumärket.

I maj arrangerade Hovdala slott *En eftermiddag i det gröna kulturarvet och mångfaldens tecken*. Tema för dagen var *Gamla sorter – varför är de så viktiga att bevara?* Utställare var bland andra Nationella genbanken, NordGen, Småbrukarna Skåne, Föreningen Allkorn, Hovdala slott, handelsträdgårdar och garden centers. Nationella genbanken och NordGen ordnade gemensamt en minuställning i orangeriet på Hovdala där äldre sorter ur genbankernas samlingar visades upp. Under dagen höll personal från genbankerna föredrag vid två tillfällen om arbetet med att bevara odlad mångfald och odlingsvärda växter.

I maj var Nationella genbanken tillsammans med NordGen på Hovdala slott i norra Skåne och visade upp och berättade om sin verksamhet. Foto: Linnea Oskarsson

Vid lantbruksmässan *Borgeby fältdagar* 28-29 juni fanns personal från Nationella genbanken på plats i Elitplantstationens monter för att besvara frågor om Grönt kulturarvsorter samt sälja humle och pelargoner från Grönt kulturarv.

ELMIA Garden är en renodlad branschmässa som vänder sig till den gröna näringen. Mässan äger rum i Jönköping och arrangeras av ELMIA-mässan i samarbete med Bo Grönt. Mässan sträcker sig över två dagar och ägde rum 4-5 oktober 2017.

Pom deltog på mässan för sjätte året i rad och hade, liksom tidigare år, en monter i Svenska plantskolors gemensamma monter. Tema för hela Svenska plantskolors monter 2017 var trädgårdshistoria. För att uppmärksamma Grönt kulturarv-sortimentet fick Pom tillgång till en dubbelt så stor monteryta som tidigare år och i montern byggdes en historisk trädgårdsmiljö med äldre trädgårdsmöbler, äldre trädgårdsredskap etc upp. Ett tjugotal sorter av perenner, rosor, frukt och krukväxter ur Grönt kulturarvs sortiment visades i montern. Bland dem fanns både nyheter för 2018 och äldre sorter som lanserats tidigare. Växterna lånades från Splenor Plant, Lackalänga Trädgård, Plantskolan i Ängelholm AB och Elitplantstationen.

Delar av Nationella genbanken och Grönt kulturarvs monter på ELMIA Garden. Fem nya växter från genbanken presenterades som Grönt kulturarv. Foto: Linnea Oskarsson

De nyheter i Grönt kulturarv-sortimentet som lanserades på mässan var damascenerosen 'Järnvägarren' från Södermanland på 1930-talet, spinosissima-rosen 'Professor Fagerlind' från Uppland på 1960-talet, hjärtbergenian 'Möja' som kan spåras till 1910-talet, den brunröda dagliljan 'Frösvidal' som odlats i Närke sedan 1930-talet och zonalpelargonen 'Maria Dangel' från Blekinge på 1860-talet. Sorterna presenterades av genbankens personal på en gemensam pressträff i Svenska plantskolors monter under mässans första dag och ett pressmeddelande om de nya sorterna distribuerades via Svenska plantskolors presskasse. Mässans andra dag höll genbankens personal en välbesökt presentation av de nya Grönt kulturarv-sorterna i montern. Information, pressfoton och marknadsföringsmaterial om de nya sorterna förbereddes och lades ut på Poms hemsida av genbankens webbpubliserare.

Under *Byggnadsvårdens konvent* i Mariestad 27-29 september skulle Nationella genbanken delta med en miniatyrrättning om Pom och genbanken, men tvingades tyvärr ställa in på grund av sjukdom. Även ett föredrag om gammaldags rosor och klonarkivet vid Hantverkslaboratoriet som skulle ha hållits under mässan Byggnadsvård och Trädgård 29-30 september fick ställas in.

2.4.2 Hemsidan

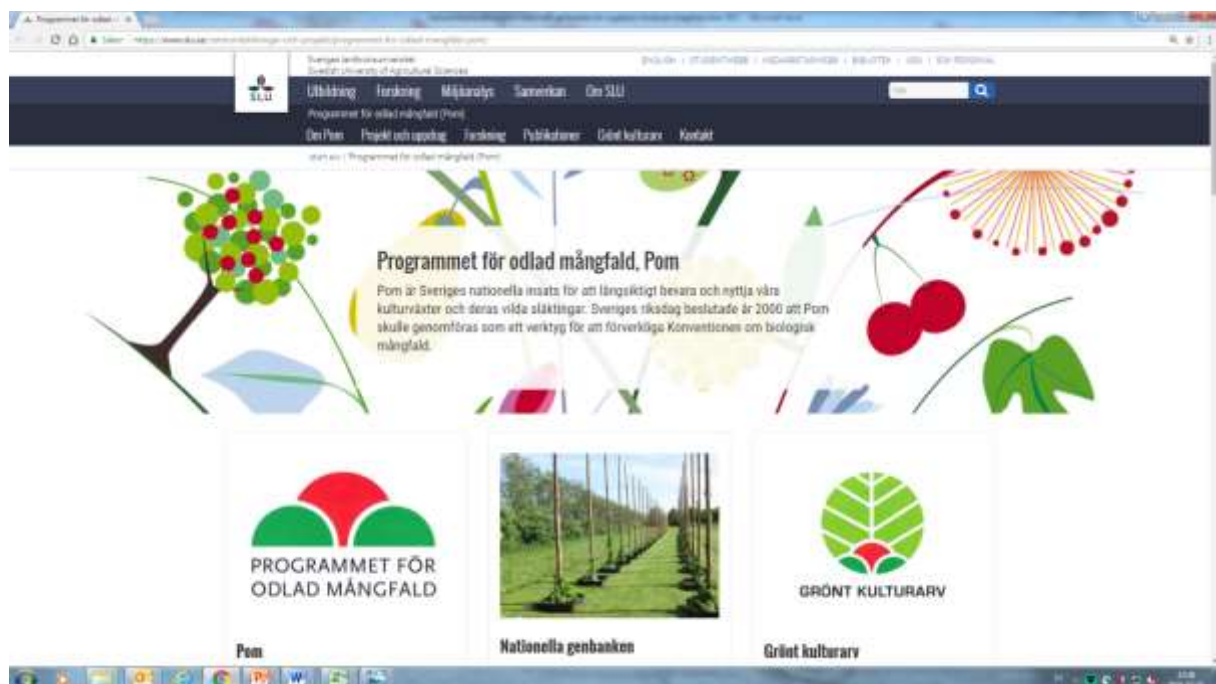
Av Linnea Oskarsson

Pom och Nationella genbanken har var sin ingångssida på Sveriges lantbruksuniversitets webbplats: www.slu.se/pom respektive www.slu.se/nationella-genbanken. Poms ingångssida hade 3411 sidvisningar under året, fördelade så att 75 % av besökarna kom till sidan från en dator, 20 % från en mobiltelefon och 5 % från en surfplatta. Nationella genbankens ingångssida hade 3092 sidvisningar, fördelade så att 51 % kom till sidan från en dator, 44 % från en mobil och 5 % från en surfplatta.

Webbsidesarbete

Under 2017 ägnades en stor del av arbetet med hemsidorna åt att hålla dem uppdaterade och aktuella. Alla sidor granskades och uppdaterades med minst sex månaders mellanrum. Innehåll på sidor arbetades om och aktualiserades av Poms och genbankens medarbetare. Bland dem märktes till exempel sidorna om Fröuppropet och Grönt kulturarv-fröer, sidor om Årets Pom-ros samt presentationer av medlemmarna i Referensgruppen för odlad mångfald.

Arbetet med en engelsk version av Poms hemsida påbörjades. Ett förslag till struktur för Nationella genbankens webbplats arbetades fram och diskuterades med genbankens personal. En ny text om Nationella genbanken skrevs och publicerades på SLU:s sidor om forskningsinfrastruktur och databaser. Pom och Nationella genbanken fick egna sökbara ämnestaggar på SLU:s webbplats. En sida där allmänheten kan tipsa om äldre trädgårdsväxter publicerades på Nationella genbankens webbplats.

Poms nya hemsida, www.slu.se/pom

Alla anställda inom Pom rapporterade in nyhetshändelser och aktuella händelser till kalendariet och under året publicerades 19 nyhetsnotiser och 55 kalendariehändelser på Poms och Nationella genbankens webbplats. Nyheterna på Poms sida går nu att prenumerera på via RSS-flöde.

Inför lanseringen av Grönt kulturarv-sorter på ELMIA-mässan i oktober kompletterades informationen på hemsidan med foton och beskrivningar av de nya sorterna samt marknadsföringsmaterial. Ett pressmeddelande om lanseringen av sorterna publicerades även i nyhetsflödet på SLU:s ingångssida www.slu.se.

Fortbildning

Under året hade webbpubliceraren 10 % av sin ordinarie tjänst som genbankskurator avsatt för att sköta Poms och genbankens webbsidor. Under året deltog hon i två webbstugor i Ultuna och en webbstuga i Alnarp. Hon gick också en halvdags fortbildningskurs, anordnad av webbredaktionen. Under hösten blev hon inbjuden att delta i kommunikatörsnätverkets träffar i Alnarp och medverkade i nätverkets lunchmöten.

Under 2017 fungerade Poms och Nationella genbankens webbpublicerare också som webbpublicerare för SKUD, Svensk kulturväxtdatabas. Hon uppdaterade och kompletterade sidor enligt manus från SKUDs redaktörer.

2.4.3 Databaser

Av Linnea Oskarsson

Genbankens personal använder två databaser för att registrera och dokumentera växter: Poms inventeringsdatabas och genbanksdatabasen SESTO. Båda databaserna tillhandahålls av NordGen.

I SESTO fortsatte inmatningen av information om Nationella genbankens accessioner. Vid årets slut hade 613 cultivarer (sorter) och 438 accessioner registrerats i SESTO. I stort sett alla vegetativt förökade köksväxter finns nu registrerade i databasen eftersom information om accessionerna matats in parallellt med att de beskrivits i den bok som trycks i början av 2018.

Under 2017 utvärderade NordGen olika databasalternativ, som inköp av andra databaser eller utveckling av en ny databas. För hjälp att utvärdera SESTO anställde NordGen externa konsulter. Under hösten anordnade de bland annat en serie workshops för SESTOs användare och Nationella genbankens personal deltog i två av dessa och lämnade synpunkter och förslag. Resultatet av utredningen meddelas i början av 2018.

Arbetet med utvärderingen gjorde att utvecklingen av SESTO låg på is under 2017, men under årets sista månader arbetade NordGens dokumentations- och IT-ansvarige med att ta fram en funktion för bulkuppladdning av information och foton till SESTO, anpassad till Nationella genbankens behov. Funktionen ska kunna tas i bruk under 2018.

2.4.4 Projekt

Samarbetet med Växjö stift, levererat Pom-växter till visningsrabatter på biskopsgården Östrabo.

Skånes hembygdsförbund påbörjat ett samarbete med en heldags seminarier i sept 2018

Påbörjade ett arbete med Eva Grönwall, Sveriges arbetsgivarorganisation, med växter på äldre gravar. Med på Nordiska trädgårdar seminare 2018 under samma tema

2.4.5 Möten, studiebesök, föreläsningar, konferenser mm

Under året 2017 har personalen i genbanken varit mycket aktiva. Här nedan följer listor på vilka möten som vi har haft under året, besökare i genbanken, kurser, föredrag som vi har hållit för studenter och runt om i landet samt media och publikationer.

Möten under 2017

Telefonmöten i Nationella genbanken / Pom har hållits varannan vecka. Med uppehåll för sommar och juledigheter

Institutionsmöten på institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning (Lapf) har varit varje vecka

Möte i ämnesgruppen för Vegetationsbyggnad på Lapf 3 gånger per termin

Budgetmöte med Christel Johnsson varje månad

14/2 Heldagsmöte Nationella genbanken

1/3 För-Maksmöte (sammankallas av Elitplantstationen och Poms SLU-samordnare)

2/3 Heldagsmöte – Pom

8/3 Referensgruppsmöte perenner

31/3 Referensgruppsmöte Nationella genbanken

7/4 Klonarkivsmöte för prydnadsväxter och köksväxter i Stockholm

25/4 Referensgruppsmöte för Odlad mångfald

13/6 Heldagsmöte – Pom

23/8 Möte hos Jordbruksverket om Poms samordning

24/8 Heldagsmöte Nationella genbanken

25/8 Heldagsträff för ämnesgruppen för Vegetationsbyggnad

29/8 Referensgruppsmöte för perenner

13/9 För-Maksmöte (sammankallas av Elitplantstationen och Poms SLU-samordnare)
4/10 – 6/10 Träff för frukt klonarkivsvårdar på Gotland
31/10 Heldagsmöte Nationella genbanken
7/11 Referensgruppmöte odlad mångfald (Rom) i Huskvarna
12/12 Halvdagsmöte samt julavslutning i Nationella genbanken
13/12 Institutionsdag på Kulturen i Lund

Studiebesök i Nationella genbanken 2017

Januari

26/1 Eva Gustavsson besökte genbanken inför bokprojektet om svensk trädgårdshistoria

April

21/4 Familjen Eklund med sällskap besökte genbanken för att titta på primula som de donerat

27/4 Mari Marstein besöker genbanken för att titta och diskutera narcisser

Maj

3/5 Familjen Rubensson besökte genbanken, framförallt narcisser

4/5 Frida Hector, Växjö stift, besökte provodlingen av perenner

31/5 Rundvandring i genbanken för Skånska trädgårdsföreningen

Juni

x/6 besök av före detta Alnarp studenter

8/6 Pia Sander, Skånes Hembygdsförbund

9/ 6 Inventerare Birgitta Hägg besöker genbanken

12/6 Dendrologiska sällskapet får en rundvisning i genbanken

21/6 Besök från Norrvikens trädgårdar för att se på köksväxter

Juli

3/7 Besök av inventerare Gerd Holmboe med sällskap

3/7 Rundvisning av genbanken för Lomma-Bjærred Rotary Club

4/7 Rundvisning för Hushållningssällskapet i Kivik

6/7 Besök av inventerare Monica Rönkvist med familj

13/7 Besök av Maria Flink med sällskap

25/7 Besök i Nationella genbanken – frukt och bär. Agneta Anderson och Marit Stigsdotter, Vånevik intressegrupp

26/7 Besök i Nationella genbanken – frukt och bär. Sam van Aken och Daniel Wilby, Agrikultura Malmö

27/7 Besök i Nationella genbanken – frukt och bär. Martin Ragnar

Augusti

10/8 Antikvarie Agneta Åsgrim, besök för att titta på perenner i genbanken

12/8 Rundvisning i genbanken för villaförening från Köpenhamn

15/8 Familjen Sandgren, titta på pion de donerat samt titta på hela pionsamlingen

22/8 Besök av professor S. Duthweiler, Hochschule Weihenstepahn-Triesdorf, studerade samlingen av höstflox i genbanken

September

x/9 Besök av Gun Hagström, Innovativa drycker

5/9 Finsk delegation från Luke, Natural Resources Institute i Finland, finska plantskolister och representanter från det finska Ministry of Agriculture and Forestry

5/9 Lunds trädgårdssällskap besöker genbanken

6/9 Personal från Göteborgs botaniska trädgård besöker genbanken

18/9 Besök av Torrid Bengtsson, pensionerad f.d. stiftskonsulent för hållbar utveckling vid Lunds stift, för text om Grönt kulturarv-perenner

Oktober

10/10 Besök av redaktionen vid Natur & Trädgård

Medverkan i gymnasie- och högskoleutbildning under 2017

Januari

11/1 Föreläsning om Pom, genbanken och Grönt kulturarv för Hermods YH-Trädgårdsmästare, Svartsjö slott, Färingsö

Mars

24/3 *Programmet för odlad mångfald – Pom. Att bevara den odlade mångfalden.* Föredrag på kursen Trädgårdshistoria för Ling och Tring, Alnarp SLU

30/3 *Programmet för odlad mångfald – Nationella genbanken. Bevarande av odlingsvärda sorter* Föredrag för Tring – odling, Alnarp SLU

April

7/4 *Äldre fruktsorter och genbanksarbete;* föreläsning i momentet Etnobotanik på kursen Trädgårdsmarknaden (kursansvarig universitetsadjunkt Fredrik Fernqvist, Alnarp SLU)

28/4, *Pom - att bevara den odlade mångfalden.* Föreläsning på kursen Bevarande av historiska trädgårdsanläggningar, Alnarp SLU

Maj

3/5 Föreläsning för Tring, Ling o Lark om grönt kulturarv på kyrkogårdar samt rosor för offentlig miljö, Alnarp SLU

15/5 Deltagande i betygsnämnd för disputation, Göteborgs universitet

Juni

7/6 *Programmet för odlad mångfald – Pom Att bevara den odlade mångfalden.* Föredrag för studenter vid Munkagårdsgymnasiet

Augusti

21/8 Besök i Nationella genbanken från Munkagårdsgymnasiet

September

8/9 Besök från Hvilan Trädgård, arbetsmarknadsutbildning inom skötsel

14/9 *Att bevara den odlade mångfalden. Pom- Programmet för odlad mångfald. Nationella Genbanken för vegetativt förökade trädgårdsväxter.* Föredrag för Tring-Hort årskurs 1 Botanik kursen, Alnarp SLU

15/9 Besök i genbanken av Tring-Hort Botanik kursen

19/9 Föreläsning rosor Ling o Tring – SLU Alnarp

Oktober

19-27/10 Praktikant Christian Grandi från Hvilan praktiserar i genbanken

November

22/11 *Pom – Att bevara den odlade mångfalden.* Föreläsning på kursen Möte med landskap, SLU Alnarp

December

4/12 Rosföreläsning på YH-trädgårdsmästarutbildning, Enköping

8/12 *Äldre fruktsorter och genbanksarbete*; föreläsning på kursen Advanced Plantbreeding and Genetic Resources (kursansvarig professor Li-Hua Zhu, SLU Alnarp)

Övriga föreläsningar - Konferenser

Februari

8/2 *Nationella genbanken och Grönt kulturarvs växter – Hur ser arbetet ut framöver?* LRF-trädgårds årsmöte, Växjö

10/2 *Historic Perennials – from the past for the future*. Föreläsning vid International Perennial Plant Conference, ISU, Grünberg

Mars

16/3 Kurs i vård och utveckling av äldre trädgårdar vid gröna besöksmål, landsbygdsföretag etc. Arr: Länsstyrelsen Västmanland

16/3 *Nationella genbanken SLU, Alnarp* Föredrag för Lunds Trädgårdssällskap

21-22/ 3 *Swedish National Gene Bank for vegetatively propagated horticultural crops – call for inventories, evaluation and gene bank* Föreläsning vid Genetische Ressourcen sichern und vielfältig nutzen Symposium Netzwerk Pflanzensammlungen Julius Kühn-Institut Berlin-Dahlem

April

6-9/4 Nordiska trädgårdar, seminarier *Skötsel av historiska trädgårdar* samt flera öppna föredrag på scen

19/4 *Humle – det gröna guld*. Föredrag om humle på Gränna museum.

Maj

10/5 *Perenner och lökväxter från förr är tillbaka*. Grenna museum

25/5 Demonstration för allmänheten av grönt kulturarvs pelargoner i handelsträdgården Ekbacken 939 i Lomma

Juni

13/6 Heldagskurs om humle och humleodling på Årås och deras trädgårdsvårdskurs

Augusti

21-25/8 Humledagar på Julita med presentation om Pom

24/8 Föreläsning om Pom-rosor på seminarium *Rosor i offentlig miljö* vid Fredriksdals museum

31/8 Humlekurs i Halland, Byaregårdens brygghus. *Svensk humle. Bättre än sitt rykte!*

September

2-3/9 Demonstration av grönt kulturarvsortimentet för allmänheten på Billbäcks plantskola, Norrköping

9/9 Föredrag om Humle i samarbete med Skånes Hembygdsförbund vid deras gård i Ballingstorp

10/9 Medverkan med Pom-information på kulturarvsdag, Törnevalla kyrka, Linköpings stift

26/9 Äldre äpplesorter – ett levande kulturarv; föreläsning för Klagstorps föreläsning-förening

27-29/9 Medverkan i Byggnadsvårdskonvent 2017, Mariestad Inställt pga av sjukdom

Oktober

4/10 Presentation av nya Grönt kulturarvsorter vid pressträffen på ELMIA Garden

5/10 Presentation av nya Grönt kulturarvsorter i Poms monter på ELMIA Garden

7/10 Demonstration för allmänheten av Grönt kulturarvs perennsortiment i handelsträdgården Ekbacken 939 i Lomma

16/10 *Skötsel och bevarande av perenner. Exempel från arbetet inom Poms provodling och den Nationella genbanken.* Nätverket för trädgårdshistoriska praktiker, konferens på Julita

24/10 Föreläsning om Pom, genbanken och Grönt kulturarv, Kumla trädgårdsamatörer, Kumla

25/10 *Lökar från förr – vad hände med Lök- och knöluppet?* Club Corinth Stockholm

November

6/11 *Nationella genbanken och äldre fruktsorter;* föreläsning för Tollarpsbygdens Nya Föreläsning-förening

8/11 *Perennerna i Nationella genbanken.* Ringsjö Trädgårdsvänner, Höör

8/11 Föreläsning om Pom, genbanken och Grönt kulturarv, Västerorts trädgårdssällskap, Stockholm

13/11 *Äldre äpplesorter – ett levande kulturarv;* föreläsning för Alnarpsparkens vänner

Nationella genbanken i media

Egna publikationer:

Oskarsson, L., Perenner från Bohuslän i den Nationella genbanken. Bohusarvet. Tidskrift för Bohusläns hembygdsförbund 2017:2

Oskarsson, L., Perenner från Dalarna i Nationella genbanken. Trädgård Norr nr 5 2017

Oskarsson, L., Tillbaka efter mer än hundra år! Hemträdgården nr 2 2017

Artiklar och nyheter av andra där Nationella genbanken och Grönt kulturarv-sorter nämns:

3 frestande nyheter. Allt om Trädgård nr 2 2017

Bergström, A., 2017. Karin odlar vår gröna historia. Land, nr 17

Bexell, K., Växternas antikrunda. Norra Skåne 2017-05-08

Billbäcks produkt katalog 2017. Rosor och humle som grönt kulturarv

Boktips: Läsvärt om humle och om stadsbyggnad

Enwall, Dan. Äldre trädgårdsbilder efterlyses. Nya Wermlands Tidning 2017-09-30

Eriksson, J., I Alnarp bevaras växande historia. Släkthistoria nr 5 2017

Falkirk, A., 2017. Tillbaka till rötterna. Kupé, nr 6 2017

Fem stycken Grönt kulturarv-nyheter. Movium Direkt nr 7 2017

Flinck, M., Koloniernas kulturhistoriska värden. Koloniträdgården nr 1 2017

Grönt kulturarv och hjärtliga petunior. Viola nr 4 2017

Grönt kulturarv presenterar nya sorter. Trädgårdsamatören nr 1 2017

Holmqvist, K., Levande kultur. Trädgården på Julita gård. Ur Vår vardag – ditt museum. Fataburen 2017. Nordiska museets och Skansens årsbok

Humle *Humulus lupulus*. Koloniträdgården nr 4 2017

Hurva-aster en nyhet från 1940 – nu i handeln. Natur & Trädgård nr 1 2017

Hylander K., Svensk humle – en bristvara. Hallands nyheter 12 sept 2017

Karlsson, L., Träd årets kulturpelargon. Lokaltidningen Lomma 27 maj 2017

Lagerstöm, R., Det gröna guldets. Maltesen 2 2107

Lindberg, A-M., En grön, grann historia. Gård & Torp nr 5 2017

Lustgården 2017

Marias pelargon återuppstånden. Land Lantbruk nr 42 2017

Nordgren, B., Köksträdgården i Bökenäs – spelar en betydelsefull roll i naturnära liv. Hemträdgården nr 1 2017

Nu finns växter från mormors tid. Gård och Villa. Alingsås och Lerum, nr 4, maj 2017

Nilsson, N., Nya odlingsvärda växter från E-planta. Viola nr 9 2017

Nya sorter från Grönt kulturarv. Utemiljö nr 7 2017

Ruotsissa E-planta ja Grönt kulturarv. Puutarha & kauppa nr 15 2017

Rönblom, E., Humle – en störig höjdare i ölbranschen. Bergianska trädgårdens vänner. Vårbladet 2017

Tryselius, Y., Äppel päppel must! Besök på svenska musterier och klonarkiv. 2017

Winter, C., Fjäriln vingad syns på Björkelund. Hemträdgården nr 5 2017

Wärle, I., 21 nyheter för rabatt och kruka. Älskade Trädgård. Romantik och Nostalg, 2017

Växtkraft, jordbrukshistoria och beska. Naturvetaren nr 1 2017

Bloggar/Hemsidor:

Annica Estassy, inlägget Linneas lada, publicerat 2017-06-04 (<http://www.annikaestassy.se/2017/06/linneas-lada.html>)

K-blogg, inlägget Kulturarvsdagen 2017: Visning och vandring på bergsmansgården Staberg, publicerat 2017-08-30. (<http://www.k-blogg.se/2017/08/31/kulturarvsdagen-2017-3/>)

Med fingrarna i (j)orden, inlägget På växtfronten en hel del nytt, publicerat 2017-10-11 (<http://medfingrarnaijorden.blogspot.se/2017/10/pa-vaxtfronten-en-hel-del-nytt.html>)

Odling året om med mig och mina vänner, inlägget Jordigt och färgrikt på trädgårdsmässan 2017, publicerat 2017-04-07. (<http://odla.eu/kvinnsgrota-och/>)

Säsongens bästa från Sveriges odlare, inlägget Plantera det gröna rummet nu. (<http://sasongensbasta.se/tips/plantera-det-grona-rummet-nu/>)

Välkommen till Hallontorpet, inlägget Rabatt med torparblommor, publicerat 2017-10-07 (<http://www.hallontorpet.se/2017/10/07/rabatt-med-torparblommor-37647826>)

Växtforum, inlägget Grönt kulturarv-nyheter 2018, publicerat 2017-10-30 (http://vaxtforum.se/aktuellt/sv/gr_nt_kulturarv-nyheter_2018)

Övriga:

Höstfloxen 'Alma Jansson' finns omnämnd i kapitlet Måleriska rabatter i Hannu Sarenströms bok Trädgårdslucky, Norstedts 2017

Grönt kulturarv-sorterna omnämns i kapitlet Torpets odlade växter i boken Naturvård för torpare – en guide och inspirationsbok av Calle Bergil, Ola Sjöstedt och Tore Hagman. Medicamedia 2017

3. Forsknings- och utvecklingsprojekt

Återintroduktion av växtmaterial från Pom/Nationella genbanken – Förmak och Grönt kulturarv®

Av Elisabet Martinsson

Projektet genomförs i det nätverk, som bildades 2012 mellan aktörer inom Pom/SLU, Elitplantstationen (EPS) och LRF-Trädgård. Nätverket samordnas av Poms Föröknings- och marknadsföringsgrupp, Förmak. Efterhand har projektet utökats till att omfatta även företag verksamma med handeln inom perenner, krukväxter och rosor. Inom LRF-Trädgård har medlemmar med inriktning på rosor, krukväxter, frukt, vedartat växtmaterial och perenner varit engagerade på olika sätt.

EPS har sedan ca 5 år avtal med SLU/Pom/Nationella genbanken med uppgift att:

- * ta fram startmaterial (sunt och sortäkta)
- * utveckla bra förökningsteknik
- * planera och genomföra marknadsintroduktioner i samråd med Pom, producenter och handel

Genom introduktionen av varumärket Grönt kulturarv® har EPS fått en aktiv roll som är viktig för att varumärket skall bli stabilt och långlivat. Det finns nu ett fungerande system för marknadsföring av Grönt kulturarvsväxter där EPS har en viktig roll. Introduktioner tar lång tid i branschen och för att bibehålla och stabilisera varumärket behövs ett fortsatt utvecklingsarbete. Det finns idag ingen kommersiell aktör för gemensam marknadsföring.

För att varumärket Grönt kulturarv® skall fortsätta utvecklas behöver nya sorter introduceras kontinuerligt. Tillsammans med Poms samordnare Eva Jansson är EPS sammankallande i den så kallade Förmaksgruppen (se ovan). Förmaksgruppen träffas två gånger per år för att planera förökning och marknadsföring av växter från Nationella genbanken som ska introduceras under varumärket Grönt kulturarv®.

EPS har under 2017 också deltagit med Grönt kulturarvsmonter och information och Grönt kulturarvsväxter på mässorna Elmia i Jönköping, Nordiska trädgårdar och Borgeby. EPS har deltagit i nordiskt samarbete och informerat om Grönt kulturarv både för en finsk plantskoledlegation och vid ett möte på NordGen i arbetsgruppen FruBerOrn.

EPS har under 2012-2017 medverkat till återintroduktion av äldre sorter från den Nationella genbanken av perenner, rosor, humle, kronärtskocka, lövfällande träd- och buskar, krukväxter och frukt. Totalt har 14 sorter av perenner, 8 sorter av rosor, 3 humlesorter, en kronärtskocka, ett träd, 4 pelargonsorter samt ett fyrtiotal fruktsorter introducerats på den svenska marknaden under varumärket Grönt kulturarv. Antalet sålda plantor uppgår till cirka 180 000 stycken under perioden. Arbetet fortsätter med förökning av fler sorter inom respektive växtslag samt med nya växtslag som exempelvis Dahlia.

Den nationella rossamlingen är både omfattande och unik och EPS har under 2017 satsat extra resurser på att föröka ett stort antal rossorter för bevarande på Nationella genbanken och dess lokala genbanker/klonarkiv på olika platser i Sverige. Dessutom arbetar vi med att få fram bra förökningsteknik för sorter som kommer att marknadsföras som Grönt Kulturarvsrosor.

Den preliminära tidsplanen har följts och aktiviteterna kan redovisas månadsvis om så önskas.

Poms frömaterial

Av Agneta Börjeson

Redovisningen avser avtal under 2017 mellan Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning (orgnr 202100-2817) och Röttle natur och kultur (orgnr 19580616-4868).

Det stora arbetet med att uppdatera hemsidan avseende fröförökat växtmaterial är utfört. Ingångsidorna avseende Fröuppropet och Grönt kulturarv fröer har blivit utbytta och nya undersidor har tillkommit. En kontroll av sidorna gjordes under hösten med en del små justeringar. Ett flertal produktblad över sorter som kan märkas med Grönt kulturarv har tillkommit. Detta innebär inte alltid att sorten finns i handeln nu, men när den gör det så finns också ett användbart produktblad. De produktblad som hittills tagits fram avser främst Fröuppropssorter som är godkända för sortlistan. Arbetet med produktblad kommer att fortgå under 2018 och ska också ske efterhand som nya sorter blir aktuella.

En efterlysning om vitkålen 'Vesternorrland' har gjorts. Det har inte gett något svar men tips på fler böcker där den är nämnd har inkommit.

Mailfrågor har besvarats bland annat om en frösamling i Gävle, sorter från Kinnekulle, om Gotlands-lins samt en del frågor om gråärter. Inga frågor via telefon eller mail har kommit efter sommaren.

Undertecknad har varit involverad i en diskussion om potatislök under hösten. De är visserligen inte fröförökade, men har ända behandlats i Fröuppropet. Diskussionen avsåg om den ska tillhöra Aggregatum-Gruppen vilket medför att den för att få säljas också måste finnas på sortlista. Finns en parallell till andra vegetativt förökade sorter som omfattas av utsädeslagstiftningen.

Har under hösten på uppdrag av Eva Jansson gjort en plan på hur arbetet med fröförökat kan fortgå framöver. Arbetet innebar bland annat diskussioner med NordGen och Matti Leino om kålrotssuppförökning. Arbetet redovisades på Poms referensgruppsmöte 7 november.

Den totala tidsåtgången för ovanstående insats har omfattat 75-80 tim.

Svensk kulturväxtdatabas (SKUD)

Av Inger Hjalmarsson

Under 2017 har SLU/Nationella genbanken haft förvaltningsansvar för SKUD enligt överenskommelse med anslagsgivarna. Ansvar är tillfälligt och pågår till och med december 2018. Alla tre genbankskuratorerna har varit engagerade i arbetet med SKUD.

En viktig uppgift har varit att ansvara för SKUDs budget och ekonomiska redovisning. De största kostnadsposterna har varit ersättning för teknisk förvaltning av databasen till SLU/IT samt honorar för vetenskaplig publicering till två redaktörer. Förutom bidrag från Jordbruksverket har även LRF Trädgård och LTV-fakulteten vid SLU i Alnarp lämnat ekonomiskt stöd till SKUD.

Genom sin webpublicerarkompetens har Nationella genbanken aktivt bidragit till att förbättra SKUDs hemsida <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/skud/>

Under året har också - i regi av genbankskuratorerna - hållits möten med syfte att dels uppnå en smidig förvaltning under perioden 2017-2018, dels säkerställa att det finns en ny förvaltare som kan ta vid den 1 januari 2019 och att SKUD vid förvaltarens skifte i möjligaste mån har en långsiktigt säkerställd ekonomi. Nedanstående möten har genomförts.

27/2 Premisser för Nationella genbankens tillfälliga förvaltning. Möte i Trädgårdsmästarvillan, Alnarp. Mötesnotat föreligger. Deltagare: En av redaktörerna och genbankskuratorerna.

6/3 Förvaltningsöverenskommelsen mellan SLU/IT och Nationella genbanken. Skypemöte. Mötesnotat föreligger. Deltagare: Representanter från SLU/IT och genbankskuratorerna.

10/4 Arbetsfördelning inom SKUD. Skypemöte. Deltagare: Representant från SLU/IT och genbankskuratorerna.

2/5 SKUDs tekniska utveckling. Möte förlagt till SLU/IT, Ultuna. Deltagare: Representanter från SLU/IT, redaktörerna och två av genbankskuratorerna (varav en via Skype).

19/9 Förmöte inför novembermöte om SKUDs framtid. Möte i Trädgårdsmästarvillan, Alnarp. Mötesnotat föreligger. Deltagare: Representant för Jordbruksverket och två av genbankskuratorerna.

16/10 SLU/ITs förvaltningskostnader. Skype-möte. Deltagare: Representant från SLU/IT och en av genbankskuratorerna.

21/11 Möte om SKUDs framtid. Möte i Trädgårdsmästarvillan, Alnarp. Protokoll föreligger. Deltagare: Representanter från näringen, Jordbruksverket, SLU/IT (via Skype) och SLU/Artdatabanken samt redaktörerna (varav en via Skype) och genbankskuratorerna.